

KSIĘGA (3634) *sb f*

księga (45), **księgi** *pl t* (2934), księga *a*. księgi *pl t* (655); księga *Calag*, *RybGęśli*, *KmitaSpit* (2); księga : księgi *pl t* *GórnDworz* (17 : 4), *BudBib* (5 : 128), *BudNT* (1 : 159), *CzechEp* (1 : 41), *PudłFr* (3 : 5), *Calep* (11 : 7), *WujNT* (1 : 176), *SarnStat* (1 : 695), *KlonFlis* (1 : 1). [Formy w liczbie pojedynczej rozpoczynają się od 1566 r. (*GórnDworz*). Formy *pl t* zostały zakwalifikowane według następujących kryteriów: a) Jeśli w oryginale łacińskim jest forma *sg*. b) Jeśli wiadomo, że chodzi o pojedynczą księgę typ: „w tych księgach niniejszych c) „księgi” z liczebnikiem porządkowym zbiorowym np. *ksiąg* dwoje. d) *Stary i Nowy Testament*, księgi liturgiczne. e) *Księgi publiczne, akta, kroniki* znac. 2.]

kś-, *kf-*, *ks-*, *ksz-* (2887), *kx-*, *kxz-* (420), *x-* (294), *xz-* (21), *kź-* (12).

sg N księga (25). ◇ *G* księgi (7). ◇ *A* księgę (9). ◇ *L* księdze (4). ◇ *pl N* księgi (938). ◇ *G* *ksiąg* (890), [księg(o)w.] ◇ *D* księgom (13) *UstPraw*, *BielKron* (3), *Mącz* (4), *SkarJedn*, *SkarŻyw* (2), *PudłFr*, *SkarKaz*, księgom (9) *MurzNT*, *Leop*, *SienLek*, *GórnDworz*, *BudBibKaw*, *BudNT*, *CzechRozm*, *CzechEp* (2); ~ -óm (5), -(o)m (8). ◇ *A* księgi (722). ◇ *I* księgami (87), księgi (3); -ami : -i *KrowObr* (2 : 3). ◇ *L* księgach (924); -ach (497), -äch (276), -(a)ch (130), *skróty* (21); -ach *OpecŻywList*, *MurzHist*, *MurzNT*, *GliczKsiąż* (2), *OrzList*, *OrzRozm* (4), *GrzegRóżn* (3), *LeovPrzep* (2), *OrzQuin* (6), *GrzepGeom* (10), *HistRzym* (3), *BiałKat* (2), *KuczbKat* (9), *WujJud* (4), *WujJudConf* (3), *CzechRozm* (40), *SkarJedn* (3), *KochPs* (2), *CzechEp* (14), *CzechEpPORz*, *KochFr*, *ReszPrz* (11), *WerKaz* (4), *PudłFr* (2), *GostGospSieb*, *GrabowSet*, *OrzJan*, *LatHar* (25), *WujNT* (53), *WysKaz*, *JanNKarn*, *SkarKaz* (6), *CzahTr*, *PaxLiz*, *SkarKazSej* (2), *KlonFlis*; -äch *Murm* (2), *KromRozm I* (2), *KromRozm III* (4), *RejWiz*, *SarnUzn*, *RejAp* (25), *RejPos* (15), *GrzegŚm* (3), *RejZwierc* (7), *RejPosRozpr*, *RejPosWstaw* (3), *StryjWjaz*, *PaprpPan*, *StryjKron* (9), *KołakSzczęśl*; -ach : -äch *OpecŻyw* (5 : 1), *KromRozm II* (1 : 10), *LubPs* (1 : 4), *GroicPorz* (5 : 4), *KrowObr* (1 : 24), *Leop* (12 : 14), *UstPraw* (5 : 1), *BibRadz* (30 : 6), *BielKron* (9 : 29), *Mącz* (13 : 1), *SienLek* (19 : 3), *GórnDworz* (1 : 7), *RejPosWiecz²* (1 : 2), *HistLan* (1 : 1), *BudBib* (7 : 36), *BudNT* (2 : 37), *ModrzBaz* (16 : 9), *ModrzBazBud* (2 : 1), *SkarŻyw* (7 : 5), *NiemObr* (6 : 1), *GórnRozm* (2 : 1), *SarnStat* (127 : 3). ◇ *V* księgi (2). ◇ *sg a. pl L* *skrót* (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Dzieło pisane lub drukowane w postaci zszytych kart papieru lub (w starożytności) zwoju papieru (pergaminu); liber* *Murm*, *Mymer¹*, *Mącz*, *Cn*; *volumen* *Mącz*, *Calep*, *Cn*, *codex*, *opus*, *tomus* *Mącz*, *Cn*; *libellus*, *scriptum*, *tractatus* *Mącz*; *corpus*, *monimentum vel monumentum*, *Cn* (1959) : Poczynią się rozliczne á známienite Báśni/ z rozmaitych ksiąg wybrane *BierEz* H2v, L4 [2 r.], P4 [2 r.]; yłz przy glouy yey [*Maryje*] lołku byla lybraryja kfyżag pelna *PatKaz III* 143; *Murm* 188 [2 r.], 191, 194; *Mymer¹* 7v; *BartBydg* 105b; *FalZioł* +2v [2 r.], #, I 86b, 102d, 153b (11); żadny owfzeyki y kxiąg y żony łpołu patrzeć niemoże *BielŻyw* 108; PTołomeus [...] w k[xię]gach łie kochał *BielŻyw* 111; VArro Marcus [...] wiele kxiąg po łobie zołtawił *BielŻyw* 128, 58, 68, 87, 96, 110 (18); *BielŻywGlab nlb* 11, 13; *GlabGad* A2 [2 r.], A3, A3v, M; *MiechGlab ktv*, 1, 19, 45; *WróbŻołtGlab* A2, A5; *Mymer²* 9v; O Niewiałtach pan Maciey przerzecżony ty Kxięgi zamyka. *LudWieś* B3, *ktv*; Wjdzis yz Piotr s Kluczem łtoy [...] Paweł Mjeć/ Szczepan Kamienie A Dominyk ma Xiąg bżemie *RejKup* t7; Nyemáfz żadnych ták złych kfyżag/ z ktorych by fye czego dobrego náuczyc nyemogł. *KromRozm I* N2, Dv,

E3, N3, P3; *MurzHist* Rv; *MurzNT kt*; *MurzNTSekl* A2; *KromRozm II* d2, qv; *KromRozm III* 05v; *BielKom* A2v; *GliczKsiąż* M6v, M8; *KrowObr* A2 [2 r.], B2, 8, 17, 27 (13); *Isukano* po librăriiach [...] y náležiono kxięgi [*volumen unum*] *Leop* 1.*Esdr* 6/2, B2 [2 r.], 2.*Tim* 4/13; *OrzList* h4v, i2; Wízakoż nie przoto podáię do niey [*libraryjei*] ty Kłięgi/ áby fię ich więtfzy poczet á liczbá w Bibliotece W. K. M. przyczyniká *BibRadz* *2v, I 4, 451a *marg*, *Act* 19/19; tedy podobno ná tho fyę przygodzić im mogę/ ábym zá Hofiušem Kfyęgi/ á zá Kromerem Kálámarz nošł *OrzRozm* Q, A2, P3v, Q4v, T2v; przyniołá [*Sybilla*] dzyewięć kfiąg piánych ná párgáminie *BielKron* 133v, 26, 39, 46v, 82, 92v (56); iefliże co przez wiele Xiąg ná światło wydano yełt/ tedy to niełatwie zagináć [!] może *KwiatKsiąż* H, G4v, H, H2 [2 r.], H2v [3 r.], L (16); *Arma studiosorum*, Xięgi. 16b; *Critici dicuntur librorum censores et reprehensores*, Którzy xięgi ízáczuyá/ gániá. *Mącz* 69a; *Dictionarium*, Xięgi w których słowá weśpołek íá zgromádzzone y wyłożone. *Mącz* 86d; *Libcr aliquando ponitur*, Miáłto cáłych xiąg/ yáko íá xięgi *Vergilius* cáły/ niekiedy miáłto yedney części xiąg/ yáko *Bucolica/ Georgica Vergilii/* które też xięgámi bywáyá zwáne. *Mącz* 191c; *Tomus*, Sztuká álbo część yednych Xiąg/ bo wielkie xięgi ná Tomos álbo części bywáyá dzielone. *Mącz* 458a, 4a, 20c, 24d [7 r.], 37b, c (113); *MączKoch nlb* 12; *OrzQuin* V3v; *SarnUzn* B3, B3v; *Nádložýłem* též tákowyfz *Vkázáč* [...] według porzádku obiecádlowého: [...] / ábyć niepotrzebá dlugo w Kfyęgách líftów przewracáć. *SienLek* a4v, a4 [2 r.], a4v [2 r.], 18, 25, 44 (27); *SienLekAndr* a2v, a3 [2 r.]; był ieden ktory chwalác muchę/ kfięgę nápiłá *GórnDworz* K5v, A2, F8, G4, G4v, G8v [2 r.] (13); *GrzepGeom* B4; *HistRzym* 20v, 55; *RejPos* 279; *BialKat* 298v; *KuczbKat* 275, 345; *Zámykáiąc* ty Kfyęgi tu będzie przemowá krotka *RejZwierc* 184, A3, A3v, B2v, B4 [2 r.], 13 (20); *BielSpr kt*, 3v, 60v; *WujJud* A4, B2, 44v, 75; A (potym) dáię kfięgi do onego ktory nie vmie pílmá [*Et dabitur epistola ei qui non scivit literas*] *BudBib Is* 29/12, B2, *Esth* 9/32, *Is* 29/11, *Ier* 51/63, 3.*Esdr* 6/22 [2 r.]; *BialKaz* 13v; wielki kšiadz [*Moskiewski*] porádziwfzy fię *Metropolitá/* kazał druk ípráwić/ y drukárniá zbudowáć/ aby ták kšięgi ípráwnie wychodziły. *BudNT przedm* c5v, *przedm* a2v, b4 [2 r.], c5v, dv, d3v (11); *CzechRozm* 165v [2 r.], 232v; *PaprPan* B4, S4, Vv, Ee4, Gg; *ModrzBaz* [16], [16]v [2 r.], 98, 101v, 106v (9); iefzczem tych Kšięg zá trudnošćiami przeczytáć [!] czáfu niemiał/ tylkom kilká roždźiałów (na predce) [!] przebieżał. *ModrzBazBud* ¶6, ¶5, ¶5v, ¶6, ¶6v; *ModrzBazStryj* ¶2v; *SkarJedn* 6, 84, 264 [3 r.], 297, 361, 392; *Oczko* A3, 4, [40]; Ná on czas kxięgi były zle rękómá piáne: popráwuiác ich/ wiele pracey podeymował/ zwłázczá wnocy. *SkarŻyw* 332, A2v [2 r.], A4v, A5v, 20, 56 (28); *StryjKron* A3v [2 r.], A6, 165, 462; *CzechEp* 69, 70, 94 [2 r.], 129, 187 (15); *CzechEpPORz* *2, *2v, *3, **2v, 23, 64 [2 r.], 71, 124, 126; *Idác* mimo libráriá/ Kędy mądré xięgi biiá/ *Lubimir* miedzy tituly *Przeczytáł/* bitwá v Huły. *KochFr* 116, 62, 63, 64 [2 r.], 78; *KochMRot* A4; *ReszPrz* 26, 56, 67 [2 r.], 69, 90, 103; *ReszList* 174; *WisznTr* 5, 17; *BielSen* 9 [2 r.]; Iefli Fráłzek nie lubifz/ téy kšięgi nie czytay *PudłFr kt*; *Moželz* znáć po Tytule/ co w tych kšięgách ítoi *PudłFr kt*, [3], 11, 49, 52; *Mamy* to w kšięgách/ íż w Egipćie o krzywoprzyšięstwo gárdłem káráno *GórnRozm* H2; *PaprUp* C, 14; *Apographum* – *Prezepis* [!] kšięgy, extract, kopyá. *Calep* 81b, 429b, 599b [2 r.], 923a, 1139b; *GostGospGroch kt*; *GostGospSieb* + 3v, +4v; *Za* mi ich do przyiázdu mégo dochowáćie. *Dwoie* kšięg/ *Prouerbia Salomonis*, w íkorze/ *Katon* z polškim piány/ we pštréy kompáturze *WyprPl* C3, A2; *LatHar* +5, +6v, 57, 114; *KołakSzczęšł* A2v, Cv *marg*; *Oto* widziš íż nie tylko to íełt słowo Boże/ co ná kšięgách martwych czernidłem nápiáno *WujNT* 629,

8, 17 *marg*, *Ioann* 21/25, s. 391 [2 r.], 471 (15); *SarnStat* *4, *7v, 202, 313, 1315; *PowodPr* 35; *SkarKaz* 277b; Postánowionego tám pošyłać potrzebá, Aby od kšiąg, do štroiów, do zbytkow, y do małp Nie vdał fię. *CiekPotr* 87; *SkarKazSej* 663a; *KlonFlis* A2v, A3 [aby potim więce potrzebnych Kfięgow wtę [!] mowie wyložono *Krofej* B4].

księgi czego [= o czym] (40): kšiadz ieden [...] przyniošwšzy kfięgy Saklinaniá i wygánianiá Diabłow/ chćiał nad niem zaklinániá iako nad opętanem vžywać *MurzHist* P3; *GliczKsiqž* C4v; *KrowObr* 192; *BielKron* 20, 26v; *Fastorum libri*. Xięgi wšzelákich vštaw y Cerymoniey á obchodow rocznych. *Mqcz* 118d; *RejPos* 43; *RejZwierc* 206v, Aaav; *LatHar* 287; *PaxLiz* E4. Cf *W połączeniu z tytułem*, »księgi narodu«, »księgi rodzaju«.

księgi do kogo (6): *BielŻyw* 93, 108; *KromRozm II* i; *BielKron* 209; *SarnUzn* G5v; *Caius Iulius Cezarz* [...] powiádaiá iž o ięzyku Láćińškim Kšięgi do Cycleroná pišal [de lingua Latina librum ad Ciceronem scripsisse fertur] *ModrzBaz* [16]v.

księgi około czego (3): *KromRozm III* O4; *GrzepGeom* B2v; ięšliby to ták miáło być iáko niektorzy mowili/ y kfięgi około tego nie máłe pišali/ to ięš/ ižby Iezus był z nalienia Iozeffowego *CzechRozm* 162.

księgi przeciw(ko) komu, czemu (13): Nápišal tež Eckius kfięgi/ przeciw vštawom Norberškim *KromRozm I* H4; ięšli kto iákie kfięgi przeciw wierze ma/ áby ie przynioš do vržędu *BielKron* 233v, 161v, 176v; *WujJud* 51, 51v; *SkarŻyw* 93, 119, 308, 337, 456; *WujNT* 365, 516.

księgi na co [= na temat, o czym] (1): W kfięg. ná šzterech Ewángelištow/ kártá CCCxxix. wieršz xxxvij ná mieyšce cap. xx. v Luka: iam ięš Bog Abráámow. *GrzegŠm* 15 *marg*.

księgi o czym [w tym tež: de aliqua re (25)] (83): *BielŻyw* 108, 154, 168; *KrowObr* 236v, 237; *BielKron* 98v, 127v, 131, 131v, 147v, 195v; *Claudius Cezarz* o graniu koštek xięgi wydał *KwiatKsiqž* P4; *Physica*, Xięgi o przirodzonych rzeczách. *Mqcz* 298d, 299a, 312a, 356d; Abowiém nálęzióné fá Kfięgi o Lékárštwách pišané/ w šławnym šzláchetnym Domu Pánów Pileckieh *SienLek* a4; *SienLekAndr* a2, a2v; *RejZwierc* A3v; *BudBibKaw* A2; *ModrzBaz* [16]v, 53; kšięgi o zwierzchnoši košciołá Rzymškiego y Papięškiey ten Grecžyn nápišal *SkarJedn* 320, 251; *SkarŻyw* 86, 93, 337; *NiemObr* 133; *Calep* 471a; *LatHar* 664; *WujNT* 125; *PowodPr* 35; *SkarKaz* 38b *marg*. Cf *W połączeniu z tytułem*.

księgi w czym [= o czym] (4): Gállenus lekarz/ ktory w lekárštwie wiele popišal kfiąg *BielKron* 150; Hišžpan tež był Quintilianus/ [...] w špráwách šádownych niemáłe kfięgi wydał. *BielKron* 280, 159v, 191.

księgi czyje [= przez kogo napisane] [w tym: pron poss (91), G sb i pron (88), ai poss (64)] (243): *OpecŻyw* C2v; *PatKaz I* 10, 13; *FalZioł* IV 1c, 31d [2 r.], V 57; *BielŻyw* 92; ta rzecz potrzebuie [...] badania kšiąg ludzi mádrych ktorzy o tym wiele pišali. *GlabGad* F4; *SeklWyzn* A; *KromRozm I* Dv, E3v *marg*, G4v, L2v *marg*, N3; *GliczKsiqž* Kv; *GroicPorz* kk2v; Stych ia tedy przytžyn thy kšięgi moie/ thobie pánie moy pošyłam *KrowObr* C, A2v, 1, 2, 4v, 7 (46); *OrzList* f; *OrzRozm* H2v [2 r.], P3v, P4; Przeložyl wiele kfiąg šwiętego Grzegorzá ná Grecki ięzyk *BielKron* 168; áby náuká Luterška thakiež Kálwinowá/ niebyłá przyimowaná od žadnego/ áni kfięgi ich áby niebyły imprimowane. *BielKron* 220, 8, 101, 128v, 132 [6 r.], 133 (37); oni tak wiele znamienitych Xiąg zacžnych autorow

dopuszcili poginać. *KwiatKsiąż* H2, K3 marg, K3v; *LeovPrzep* a3; Autorem aliquem transcribere, Xięgi niektórego skłádaczá przepiřláć. *Mqcz* 375d; *Opus alicuius vellicare*, Xięgi czyie álbo teź ynřzą robotę řzczypáć/ to yeřt gánić/ háńbić *Mqcz* 478c, 11b, 16a, 116b, 165b, 219c (12); *SarnUzn* B3v, F3v, G5v; *GórnDworz* Bv, B4v, Hh4v; *GrzepGeom* A3v [2 r.]; Auguřtyn ř. proři wřzyřtkich ktorzy te iego Křięgi czytáią/ áby řie zá mátkę iego Pánu Bogu modlili. *WujJud* 201, 75; *WujJudConf* 36; *BudBib* 2.Mach 2/13; *CzechRozm* [Av], 14, 221v; *ModrzBaz* 1, 7, 13, 18, 53v (7); Ktoby to chćiał widźieć naydźie przy Láćinřkiem exemřlarzu křięg Fricźowych przez Oporiná znowu drukowaných. *ModrzBazBud* ¶6v, ¶5 [3 r.], ¶6 [4r.], ¶6v [5 r.]; *SkarJedn* 84, 104, 282, 392; *SkarŻyw* 88, 90, 119, 242, 278 (11); *StryjKron* A6; *CzechEp* 36, 75, 82, 88, 93 (12); *CzechEpPorz* *2, *3v [2 r.]; *NiemObr* 40, 57, 124 [2 r.], 156 [2 r.], 175 [2 r.]; *KochFr* 3, 62, 63 [2 r.]; węglarzowa wiárá/ ktorą wřpomina w złotyeh řwoich křięgách řlawney pámięći řwięty on Kárdynał HOSIVS *ReszPrz* 12, 22, 26, 55, 57, 71, 80, 81; PIESNI IANA KOCHANOWSKIEGO Křięgi dwoie. Nikomu/ álbo ráczęy wřzyřtkim/ řwoie křięgi Dáię *KochPieř kt*; *PudřFr* 49, 52, 59, 60; *GórnRozm* M4v; *KochFrag* 54; *LatHar* +5v, 63 marg, 123, 124, 245 (9); *WujNT* 387, 471, 478 [3 r.], 525, 830 (10); *JanNKar* D3v; *SarnStat* 42, 226, 233; *PowodPr* 33; *CzahTr* G3; *PaxLiz* Cv; *SkarKazSej* 686b; Wřzyřcy wotá twe mądre w křięgi řwe w piřuią/ A vchem řię řchylonym ráđzie przyřłuchuią. *SapEpit* B; *SzarzRytJSzarz* nlb 2.

księgi czyje [= o kim] (1): o czym káđdy řzerzy doczyřć řie moźe w křię. Skandeborgowych. *MycPrz* II B4.

W pořáczeniu z tytułem [w tym: księgi czego [= o czym] (17), o czym (49)] (96): řaac mowi o thym ziele w křięgach dietarum *FalZioř* I 36b, I 86a, 121a, III 34b, IV 2b, 30b (10); *BielŻyw* 1, 5, 39, 42, 45 (14); *BielŻywGlab* nlb 14; *SeklKat* O4; *KromRozm I* H4; *KromRozm II* qv; gdy ná co niemáią Práwá piřánego w Křyęgach Práwá Máydeburřkiego [...] / vćiekáią řye do práwá Ceřárřkiego. *GroicPorz* a4, aa2; *KrowObr* 8, 8v; řwięty Auguřtyn piřze w křięgach *De Ciuitate Dei Cap XVIII*. *BielKron* 135; Tego czářu Tálmur křięgi Żydowřkie řpiřáli dwa ich Rábieiowie *BielKron* 159v, 165v, 230v [2 r.], 232v [3 r.], 233 [2 r.] (16); *GrzegRóżn* H, M3v; *Mqcz* 275a, 291b; *KuczkbKat* 95; *BiałKat* 241; *RejZwierc* Aaav [2 r.]; *CzechRozm* 165v, 166 [2 r.], 166v, 168; *ModrzBaz* 49, 53v, 128, 137 [2 r.], 144v; *ModrzBazBud* ¶5, ¶6, ¶6v; *SkarJedn* 282; [Jan Chryzostom] nápiřał křięgi *Librum de Virginitate* *SkarŻyw* 93, 201, 308, 337 [2 r.], 362, 393 [2 r.]; *StryjKron* 6, 345, 667; *NiemObr* 175; *ReszHoz* 114; *LatHar* 148; *WujNT* 471; *SarnStat* *4, *7v, 20, 191, 313 (10).

W pořáczeniu z przymiotnikiem od nazwy etnicznej [= księgi napisane w jakimř języku] (12): Myřliłem mowę polřką ij xięgi polřkie moym nakřádem wybiyáć *March*¹ *Wiet* Av; *GlabGad* A2v; *MiechGlab* **7; *KrowObr* 17; *BielKron* 161v; *Graecos authores transferre*, Greckie xięgi przekřáđáć. *Mqcz* 124c; *SienLek* a4, V2; *GrzepGeom* A, C, N; *SkarJedn* 264.

W pořáчениach szeregowych (6): oni pobřáđźili/ bęđáć pod mocą pogáńřką wnyewoli/ áni křyág/ áni řzkoř áni vczonych ludźi myęđzy řobą nyemáyáć. *KromRozm I* E4; *GroicPorz* h3v; *SkarJedn* 335; *SkarŻyw* 483; *StryjKron* 140; *SkarKazSej* 662b.

W porównaniach (5): *LeovPrzep* F2; *GórnDworz* Kk6; był czřłek rozumu ořtrego: pámięć miał iáko křięgi *SkarŻyw* 543, 301, 583.

W charakterystycznych połączeniach: księgi chrześcijańskie, dawne, heretyckie (5), kacerskie (2), katolickie, nowe, papieskie (2), stare (2); księgi (na-, po-, s)pisane (10), wydane (3), zakazane, zapieczętowane (2); księgi świadczą (4), ukazują, zamykają w sobie (2); ksiąg czytanie, drukowanie (6), pisanie (3), składanie, wydanie; z ksiąg pokazać (pokazuje się) (2), ukazać (2), wypisany (3); księgi bić (wybijać) (3), (prze)czyść (czytać) (45), (wy)drukować (5), odpieczętować, (na-, po-, prze-, s)pisać (przepisywać) (117), przedawać, przekładać, robić, składać, tłoczyć, udzielać, wydać (6), wypuszczać, złożyć (3); w księgi napisać (wpis(yw)ać, zapisać, napisany, spisany, wpisany) (8); księgami opisany; na księgach czyść, napisano; po księgach świadczyć; w księgach czytać (doczyść się) (4), świadectwo dać, kochać się, mieć (3), mówić (7), najduje się (2), nauczać (3), (na-, o-, za)pis(yw)ać ((na)opisany, napisany) (33), pokazywać, powiadać (4), świadczyć, twierdzić, wyłożyć, wywodzić.

Fraza: »w księgach stoi [o czym]« [szyk zmienny] (3): Stoi też v nich w Tálmućie w Kłięgach Máilá Imperque/ iż Rzymiánie zákazáli iedne⁸⁰ czáfu Zydom fwięćić Soboty BielKron 463v; GórnDworz V4v; RejPos 43.

Zwrot: »księgi na światłość (a. na światło, a. na świat) wydać; ksiąg wydanie na świat« = *edere a. publicare librum* Mącz; *editio Calep* (3; 1): *Ex libris aeditis [!] maximam sibi laudem paravit, Z xiąg które popiśał y ná fwiát álbo yáwność wydał/ wielkiew sławy dośtał. Mącz 279c, 191c, 329b; Calep 349b.*

Wyrażenia: »księgi czarnoksięskie, praktykarskie« [w tym: czarnoksięskie, heretyckie i praktykarskie (1)] = *liber vaticinus seu vaticinius* Mącz (3 : 2): Mącz 476c; to był dawny zwyczaj/ księgi czárnoksięskie iákoy haeretyckie palić. WujNT 478, 478 [2 r.].

»duchowne księgi« [szyk 1 : 1] (2): *Pontificales libri*, Duchowne xięgi. Mącz 312a; StryjKron YYv.

»księgi kaznodziejskie« (1): Przetofz Ezechielowi z ieść Pan Bog pierwey księgi káznodzieyfkie/ tofz dopiero mówić każe. SkarŻyw 312.

»księgi kościelne« (3): *KrowObr* 98; Ian złotoufty/ ktory będąc wygnánym/ piśał kłięgi kościelne/ w ten czás mu czárt kálámarz przewroćił *BielKron* 158; *StryjKron* 275.

»księgi lekarskie« [szyk 1 : 1] (2): Z tądże każdy požitok tych lekarzkich kxiąg po[znac] może/ gdzie lekarza y apteki dofiádz nie może. *FalZioł* +2v, +2.

»księgi miernickie« (1): CHELMIENSKA WLOKA [...] O czym czytay dińzkurs potrzebny Stániłławá Grzebfkiego. [...] w kzięgách [!] iego Miernickich. *SarnStat* 283.

»mnisze księgi« (1): A tho wezmę z Mnińzych kxiąg włáfnych/ ktore *libros Conformitatum* zowá *KrowObr* 144.

»księgi narodu« = *genealogia* (3): Nálazłem theży Kłięgi narodu [*librum genealogiae*] onych ktorzy przedtym przyfzli *BibRadz* 2.*Esdr* 7/5; *BielKron* 144; *BudBib* 2.*Esdr* 7/5.

»ksiąg pisarz, pisarzyk« = *librarius* Murm; *librariolus* Calep [szyk 1 : 1] (1 : 1): Murm 179; *Librariolus* – Piśfarzik kłięg. *Calep* 599b.

»księgi prawne« (1): Też w niktorych [!] wielka okwitość pamieć iedrnienie/ á takowi fię ku wywiadowánium hiſtoryey y ku zatrzymanium wpamięci wiele Xiąg prawnych barzo godzą. *KwiatKsiąg* K2.

»przedawacz ksiąg« (1): *Bibliopola*, *eyn buchuerkauffer*. Przedáwac [!] kxyąg. Murm 179.

bibl. »księgi rodzaju« = *genealogia; liber generationis PolAnt, Vulg (9)*: Księgi rodzaieu/ Iefu Chriřta fyna Dáwidowé⁶⁰ *MurzNT Matth 1/1; Leop *2v, AAA4v; BudNT Matth 1/1; CzechRozm 34v, 162, 302; LatHar 683; WujNT Matth 1/1.*

»składacz ksiąg« = *auctor, scriptor Mącz (2)*: Inde authores dicuntur, Którzi Xięgi wydáyą á popifuyą/ Składácz Xyąg. *Mącz 20c, 374b.*

»księgi do śpiewania« (1): *Psalterium item, Xięgi do śpiewania álbo modlitw/ Pfálterz. Mącz 328c.*

»księgi świeckie« (1): *żadnych Kfiąg Duchownych y Swieckich/ bez omyłki w Literach/ czáfem y w łłowach nie naydziełz Strykron YYv.*

»księgi święte« [*szyk 1 : 1*] (2): *włzytkę máiętność ná vbogie rozprofzył: tylko łobie ná kupienie kfiąg świętych/ czterdzieści złotycho zoftáwił. SkarŻyw 452, 47.*

»tłoczyciel ksiąg« (1): *Typographus, Drukarz/ tłoczyciel xiąg. Mącz 471b.*

»księgi uczone« (1): *Do tego to Celárzá Orygenes pił kfięgi vczone o Krześciánńkiey wierze z Afryki. BielKron 152.*

»wielkie księgi« = *zbiór kilku księzek razem oprawnych; codex Murm; volumen Mymer¹; elephantini libri Cn [szyk 5 : 2] (7)*: *Murm 188; Mymer¹ 10v; muśiałbych z nowu wielkie kfięgi piłác [cum commentaria me denuo texere oporteret]/ gdybym drugie rzeczy do te⁶⁰ potrzebne miał wyliczác ábo przypominác. ModrzBaz 142v; SkarJedn 281; SkarŻyw 456; CzechEp 70; Słuchaymy co święci Doktorowie ze włzytkiego fwiátá mowią/ trochę ich łłow połožę/ bo kfięgi wielkie o tym ich świádectwá zebrano. SkarKaz 158b.*

»ksiąg wydawca« = *scriptor Calep [szyk 2 : 1] (3)*: *Olibanem Kádźidło zwał/ tych Kfiąg Wydawcá SienLek Y, T2v; Calep 957a.*

»księgi ziemskie« = *Statuty Kazimierza Wielkiego (1)*: *Iáko świętęy pámięci Pan Kázimiérz niegdy Król Polłki/ przodek náłz tego im pozwolił w kfięgách ziemłkich [in libro terrestri JanStat 371]: które z Preláty y z Pány fwémi niegdy w Wiłicy ná Séymie Wálnym wydał/ y ná pámięć wieczną zoftáwił. SarnStat 406.*

»żarłok ksiąg« (1): *Helvo librorum, Żarłok xiąg który rad wiele czyta. Mącz 154c.*

Szeregi: »autorowie i księgi« (1): *Ieft też tám kłafztor s. Benedyktá zakonnikow/ v ktorych ieft Biblioteká około dwu tyfiácu autorow y kfiąg ftárych. BielKron 293.*

»czytania i księgi« [*szyk 1 : 1*] (2): *KwiatKsiąż Gv; Z czytánia y z kfiąg roście mądrość. SkarKazSej 662b marg.*

»księgi albo mszał« (1): *Kfięgi albo Msal. WyprKr 54v.*

»księgi a (a(l)bo) nauka« [*szyk 2 : 1*] (3): *ComCrac 13v; GórnDworz Aa7v; Bo gdzież ktore kfięgi álbo náuká zaráz ták dołkonáło fie wylęglá/ áby potomny wiek czego przydác nie náłáł? GostGospSieb +4v.*

»księgi a (albo, i) pismo(-a)« [*szyk 3 : 2*] (5): *Abowiem zaprawdę piłmo á Xięgi łą pewną rozmaitych rzeczy pámięcią/ y włzyłtkich wiadomych rzeczy połpolitą ápteką/ albo łpiżarnią. KwiatKsiąż Hv; Tyłz rzeczy w kfięgách y w piśmiech [in descriptionibus et in commentariis] łwych przypominá Neemiałz BudBib 2.Mach 2/13, I 214d marg; GostGospSieb +2; SzarzRytJSzarz nłb 2.*

»księgi albo powieści« (1): Bucolica, Xięgi álbo powieści w których páfterze o bydłęcych y innych chłopskich íspráwách y ych robotách s łobą rozmáwiáyą. *Mącz* 27d.

»prace to jest księgi« (1): Wízytcy niemal ínfi narodowie Friczá nálezego y księgi iego znáią/ [...] Prace iego/ to íest księgi/ ná fwe íęzyki tłumáczą/ o nich íie z pilnością pytáią *ModrzBazBud* ¶5.

»szkoły i księgi« (1): Závífle wám odforzony były náfle szkóły y kfyęgi. *KromRozm I* E3v.

Wyrażenie przyimkowe: »krom ksiąg« (2): Memoriter pronunciare, Z pámięcy mowíc/ króm xiąg. *Mącz* 254b, 215c.

W *przen* (49) : *LubPs* eev; íz obrázy dla tego ítáwiać/ áby były kxięgámi ludzi profitych/ ízeby patrząc ná obrázy ludzie próci y nieutzeni. Vtzyli íie *KrowObr* 114, 114 *marg*, 115 [3 r.], 115v, Ttv; oto ręká fciągñiona ku mnie/ w kthorey były závinióne kxięgi [*involutus liber*] *Leop Ez* 2/9, Iiii4v, *Ez* 3/1, 2, 3; *BielKron* 96 [3 r.]; ten niechay czeka tákiey díspútácie/ gdzie żołnierzom będzie wolno vzywác fwego naczynia/ á vczónym przeciwko nim také/ vřzy to ná oko/ íz želázo wygra/ á kfięgi przegráią. *GórnDworz* G7v; *WujJud* 49v [2 r.], Mm7v; *WujJudConf* 49; *CzechRozm* 41v; *KochPs* 82, 203; Księgi fwoie zwał wřzyćiek śwíát/ y kázde námnieyřze ítworzenie. Bo wñim dobroć/ wfzechmocność/ y bogáctwo Bołkie/ poznác y wyczytác mógl. *SkarŻyw* 56, 56.

księgi czego (2): íáko wam wiernym dzierzý othworzone kfięgi woley fwey a rofkázania fwiętego fwego. *RejAp* 86v; *LatHar* 93; [fynu/ íam wíęcey ná kfięgách miłóci czytál níżli ná inych/ bo ty wřzytkiego náuczą. *SkarŻyw* 725 (*Linde*)].

W *charakterystycznych połączeniach*: *księgi otworzyć (otworzone)* (2), *zawinióne* (2); *mieć w księgach*.

Zwroty: »nad księgami leżeć, leżący« = (*perpetuo*) *assidere libris* *Mącz* (4 : 1); *BierEz* P4; Anís ty míłtr ni bákálarz/ Ani kápłan ni gofpodarz/ Wřzytko nád kfięgámi leżyfz/ Do roboty nie dobyeżyřz *BielKom* A2v; *Mącz* 378d [2 r.]; *RejPos* 209v.

»leżeć na księgach« = *nie użyczać swej wiedzy, nie dzielić się z nikim swą wiedzą* (1): áni leż ták ná Kfięgách/ íáko Smok leży ná fkarbiech/ z którego nie vřyca ku pożytku nic nikomu *OrzQuin* E2.

»około ksiąg, w księgach się obierać« (1 : 1): *MiechGlab* *2; Dzierzek Kfiążę Kurzymyskie [...] rozumiał być niewalecznym s. Wacłáwá/ íz íie około kfiąg obierał *BielKron* 323.

»na gardło księgam odpowiedzieć« = *być przeciwnikiem książek* (1): chcąc być widzieni právemi dworzány/ ná gárdło kfięgam odpowiedzieli *GórnDworz* Cv.

»nad księgami przepierować« (1): Wíęc drugi nád kfięgámi rzkomo przepieruie/ Chce Sokoły zálecieć/ wíęc rozum fzychtuie. *RejWiz* 90.

»nad księgami siedzieć (a. (za)siadać, a. zasiąść); siedzieć z księgami« [*szyk zmienny*] (6; 1): *BierEz* P4; ludzie wiele nad kxięgami fiedzáci rzadko tłući bywaią, á póřpolicie bládzi albo íednak chorzi *GlabGad* K4v; *RejWiz* 21; w nocy nad Xięgami przy fwiecy záfiadał. *KwiatKsiąż* N4; *GórnDworz* Ee; *GrzepGeom* B2v; *PaprUp* E.

»wszystkie lata strawić nad księgami« (1): W co fye praca/ y twoie obróciły látá? Któreś ty niemal wřzytkié ftrawíl nád kfięgámi/ Máło fye báwiąc śwíátá tego zabáwámi. *KochTr* 24.

»do ksiąg się uciec, udać się« [*szyk zmienny*] (1 : 1): což wten czas náilepfzego mamy czynić/ íedno fię do Xiąg vciec *KwiatKsiąż* G4; *SkarŻyw* A2.

Wyrażenie: »księgi żywe« (1): nie tylko to iest słowo Boże/ co ná księgách martwych czernidłem nápiáno: ále więcey to/ co ná księgách żywych/ to iest ná łercách wżytkich wiernych ludzi pálcem Bożym przez Duchá S. nápiáno *WujNT* 629.

a. *Stary i Nowy Testament i inne księgi kultowe, liturgiczne (857)* : *OpecŻyw* 39v, 170v; *PatKaz II* 59v, 60v, 61 [2 r.]; *RejPs* 60v; *KromRozm I* L4v; *MurzHist* G; *MurzNT* A4; *KromRozm II* d2v, d3 [2 r.], p4v, xv; *LubPs* Lv; *GroicPorz* 14; Będzie Ewánielią prawdą Boża názywał/ y będzie kxięgi iey całował *KrowObr* 50v, 151v; ná nię [ziemię] przywiódł [Bóg] the wślyftkie przekłtftwá/ ktore są opifáne w tych kxięgách [*in hoc volumine*] *Leop Deut* 29/27, *B4v [2 r.], *Deut* 17/18, 3.*Esdr* 9/45, Nn5, HHh4 (17); Przez tho słowo zakonu rozumie wżytki kxięgi w kthorych fię zamykáłá wżythká łczyra náuká o pánu Bogu. *BibRadz I* 57b *marg*; KSięgi ty mále názywáią Ruth/ á to z tąd iż w łobie zamykáią łprawy y Hiłthoryą iey *BibRadz I* 148v, *3v, *5v [4 r.], *6v, *7, I 1 (53); [Joel prorok] Piął kxięgi ze trzemi rozdzyały *BielKron* 92v, 31v, 64, 78v, 161v, 463; *OrzQuin* T3 [8 r.], T3v [2 r.], T4 [5 r.], Z3v, Aa; Nie pieczęthuy słow prorocwá tego kxiąg tych. [*Vulg Apoc* 22/10] *RejAp* 190, BB7v, 1 [2 r.], 10, 190v, 191v (12); *RejPos* 118; *BialKat* 33v; *RejZwierc* 42; *WujJud* 27v, 31v *marg*, 32, L1; *WujJudConf* 32; Ten iest obyczay v hebreow/ iż kxięgi/ albo od pierwżego słowá/ albo od te⁸⁰ ktory ie piął názywáią. *BudBib I* 1 *marg*, B, Bv [2 r.], B2v, B3, Cv [2 r.] (20); *BudBibKaw* A3v; wziáwży krew cíeleęcá y kozłowá/ [...] zarázem y kxięgi (*marg*) A1: włásniey kxięgę. (–) y wżytek lud pokropił. *BudNT Hebr* 9/17, *przedm* b8, c5v, k. Hh4 [4 r.]; *CzechRozm* 101 [2 r.], 137v, 138v, 152, 170v; *SkarŻyw* 3, 393; *CzechEp* 119, 126 [3 r.], 132, 136, 157 [2 r.] (10); Dwoie kxięgi nápiął Lukáf S. Iedne Ewángeliey/ o łpráwách y náukách Páná Chriřtułowych: á te drugie o łpráwách Apořtollkich *WujNT* 396, *kt*, *przedm* 20, 25, 26 [2 r.], 28 [2 r.] (38); gdzie co błędom ich łzkodzi/ wyrzucić z Ewángeliey. Aza to iednym kxięgom vczynili/ máłoli z Bibliey wymiátáli *SkarKaz* 382a, 382a.

księgi czego, czyje [= dotyczące czego, zawierające co, o czym] [*w tymi G sb i pron* (113), *ai poss* (104)] (217): *PatKaz I* 16; *PatKaz II* 60; *PatKaz III* 112; *SeklKat* E [2 r.], E2 [2 r.], F3v, H3v [2 r.], H4, I3v; *KromRozm I* D; iako nápiáno iest/ wksięgách mów łfajáfzá proroka [*in libro sermonum Isaiæ*] *MurzNT Luc* 3/4; *KromRozm II* c2v, c4, e, g4; *KromRozm III* F2, G6; *LubPs* O2v, O4, Z3; *KrowObr* 138; *Leop* *B4v, A, H, Aa2, Ff2 (26); *BibRadz* *7v [2 r.], I 4d *marg*, 121, 136 *żp*, 218v (31); *OrzRozm* Gv; *BielKron* 4, 52v, 64 [2 r.], 68, 70 *marg* (12); *SarnUzn* C5v; Tu iuż rozumieć możelz/ iż to były kxięgi prorocwá/ kxięgi prawdy iego łwiętey *RejAp* 85v, AA7, 55, 127, 128v, 190, 195v [2 r.]; *HistRzym* 76v; *RejPos* 21, 42v, 102v, 213, 214v (9); *KuczKat* 220, 320; *WujJud* 28, 31, 75v, 200v, 204v, 240; *WujJudConf* 31v; Wtore kxięgi Kroniki wedle Greckiego y Láćinskiego rozdziału. Wiedz o tym czytelniku iż tu w Hiwreyłkich Bibliách niemałz takiego rozdziału ná wtórą kxięgę/ bo v nich [...] iedna iest kxięga kroniki/ iako y krolewłka *BudBib I* 236, B2v [2 r.], B4, C2v, C3, C4v [3 r.] (42); *HistHel kt*; *BudNT Luc* 20/42; *CzechRozm* 46, 48, 136v, 137, 138 (11); *ModrzBaz* 49; *SkarŻyw* A4v, 257, 457, 536; *CzechEp* 159, 368; *NiemObr* 11; *ReszPrz* 41; *WerKaz* 297; *LatHar* +3, [+10], +++, 260, 285 (11); *WujNT* 193 [2 r.], *Luc* 3/4, 20/42, s. 393, *Act* 1/20, *Apoc* 22/19, *Zzzzz4*; *WysKaz* 4, 35, 36; *PowodPr* 60; *SkarKaz* 3a, 5a, 119a, 382a [3 r.]; *SkarKazSej* 688a.

księgi przeciw komu (1): Kazał przedfię ine kxięgi piłác Ieremiařzowi Pan Bog przeciw łoákimowey złořci *BielKron* 94v.

księgi o czym (4): BibRadz Act 1/1; v Ianá Świętego w księgách o Obiáwieniu rzeezy przyźlých LeovPrzep I4v; BudNT Act 1/1; WujNT 391.

księgi czyje [= przez kogo napisane] [w tym: ai poss (139), G sb i pron (35), pron poss (29)] (203): OpecŻyw 3v, 7v, 36v, 38, 39v; PatKaz II 60 [2 r.], 60v; BielŻyw 156; MiechGlab **7, 20; SeklKat D4v; Tedy mu Biskup przyniołł kfięgi Dánielá [librum Danielis] proroka/ w ktorých było nápiáno/ iż niekotori z Grekow miał zburzyć moc Perską. HistAl C2v; KromRozm I D; KromRozm II i4v; KromRozm III B4v; GliczKsiąż H; GroicPorz h3, aav; KrowObr 221 v; RejWiz 38; Pocziainá fie pierwfie kxięgi Moizelłowe Leop A, A źp, H, 2.Par 13/22, L14v, HHh4 (22); BibRadz *5v, I 1 [2 r.], 2 źp, 6 źp, 31 (18); wiele rzeczy ktore Moizelł popiáno w wtorych kfięgách fwoich/ [...] ściągáło fie ná przyście Mefyálzá obiecánego Páná Kryftulá BielKron 36, 1 marg, 2v, 20, 32 marg, 35 (23); LeovPrzep G4 [2 r.], I2v; Mącz 290a; OrzQuin Nv, Z3v marg, Aa marg; SarnUzn D8; GórnDworz Bb7v; Ewányelia Niedziele ízołtey po Nowym Lecie/ ktorą nápiáno Máttheufł s. w xx. kápit. kfiąg fwoich. RejPos 58v, 5, 11v, 14v, 32v, 76v (13); BiałKat 33v; GrzegŚm 1, 4, 15 marg, 23 marg, 30 marg, 31 marg; HistLan kt, F2; KuczbKat 265, 345; WujJud 80; RejPosRozpr c2v; BudBib B2, Cv, C2v, C4v, I 1 (22); BudBibKaw A2; BudNT przedm d3, k. a5, Hh4 [4 r.]; CzechRozm 4, 5v, 15, 43, 75 (22); ModrzBaz [16]v, 78v, 79; Zywoť Moyzelłá Zakonodawce/ z piłmá świętego/ to iefł/ z kfiąg iego wybrany. ktory tefł Philo Żyd zacny piáno. SkarŻyw 477, 489, 500 [2 r.]; CzechEp 119, 158 [2 r.], 239, 273, 294; NiemObr 71; WerKaz 275, 279, 298; OrzJan 27; LatHar 122, 128 [2 r.], 376; WujNT przedm 32, Mar 12/26, s. 187, 193, Luc 4/17 (10); SarnStat 265.

W połączeniu z tytułem poszczególnych części Biblii [w tym: ai poss (238), G sb (140), N sb (34); liczebnik + księgi + tytuł (141), księgi + liczebnik + tytuł (11), liczebnik + tytuł + księgi (3), tytuł + księgi + liczebnik (1), tytuł + liczebnik + księgi (1); księgi + tytuł (400), tytuł + księgi (12)] (412): OpecŻyw 3v, 7v, 39v; thefł w kfiągach krolow napyáno PatKaz I 16; PatKaz II 55v, 60 [3 r.], 60v, 72 [2 r.]; PatKaz III 112; BielŻyw 156; MiechGlab **7, 20; otim czitay ízerzey w kxięgach wywođu Żydowłkiego zniewoley Pharaona we trzidziestym wtorym kapitulum. SeklKat E, D4v, E, E2, F3v, G3 (10); HistAl C2v; KromRozm I D; MurzNT Luc 3/4; KromRozm II c2v, e, g4, i4v; A iż fye ták ítáło/ z kfiąg ípraw ápołtolłkich yálnye fye okázuye. KromRozm III G6, B4v, F2; DiarDop 102; GliczKsiąż H; O czym małz hítoriá w pirwłzych kfięgách Krolewłkich w XXI. y XXIII. kápit. LubPs O2v, O4, O5, S6 marg, X6v, Z3; Niektorzy mieniá iż żydowie máią przyfyęęę czynić ná kfięgach Moyzelłowych/ przed ich Boźnicą GroicPorz h3, 13v, aav; KrowObr 138v; Lekcia z kxiąg Ecclefiáftikulá. Leop AA A4v marg, *B4v [2 r.], A [3 r.], H [2 r.], P4 [2 r.], R2 (54); BibRadz *5v, *7v [3 r.], Gen 1 [2 r.], 2 źp, I 4d marg (50); OrzRozm Gv; Vkázuie piłmo święte w kfięgách Hełter/ iż Afwerus Krol w Zuzys páńłtwá fwego máiełtat miał. BielKron 267v, 1 marg, 2v, 4, 20, 32 (37); LeovPrzep G4, I2v; Pentateuchus, Pięciory xięgi Moyzelłowe w Bibliey. Mącz 290a; OrzQuin Nv, T2v, Z3v marg, Aa marg; SarnUzn C2, C5v; RejAp AA7, 55, 127, 128v; HistRzym 76v; RejPos 5, 21, 42v, 102v, 140v (12); BiałKat 33v, 78v; GrzegŚm 1, 4, 15 marg, 23 marg, 30 marg, 31 marg; HistLan kt, F2; Tákíe też iefł ono zacne Moyzelłowe Práwo w Kfięgách Deuteronomij KuczbKat 320, 220 [2 r.], 265, 315, 320, 345; WujJud 28, 31, 75v, 200v, 204v, 240; WujJudConf 31v [2 r.]; RejPos Rozpr c2v; Wtore kfięgi Kroniki wedle Greckiego y Láćinskiego rozdziału. BudBib I 236, B2,

B2v [2 r.], B4, Cv, C2v [2 r.] (66); *HistHel kt*; *BudNT Hh4, przedm d3, Luc 20/42, Act 1/1, Hh4 [3 r.]*; *CzechRozm 4, 5v, 15, 43, 46 (31)*; *ModrzBaz 49, 78v [2 r.]*, 79; *SkarŻyw A4v, 257, 489, 500, 536*; *CzechEp 119, 158 [2 r.]*, 159, 239, 273, 294, 368; *NiemObr 11, 71*; *ReszPrz 41*; *WerKaz 279, 282, 297, 298*; *LatHar +3, [+10]*, +++, 122, 128 (16); A o vmártych iż zmartwychwstać máią/ nie czytaliście w księgách Moyzełzowych [in libro Moysi] *WujNT Mar 12/26*; Y podano mu [Jezusowi] księgi Iłaiáfá proroká. *WujNT Luc 4/17*, s. 187, 193 [2 r.], *Luc 3/4*, s. 264, *Lue 20/42 (13)*; *WysKaz 4, 35, 36*; *SarnStat 265*; *PowodPr 60*; Co y księgi Máchábeyfkie ktore niżej wípomniem świadczą *SkarKaz 382a, 3a, 5a, 119a, 382a [2 r.]*, 387a; *SkarKazSej 688a*.

W połączeniu z tytułem apokryfów biblijnych lub utworów biblijnych zaginionych [w tym: G sb (3), N sb (1), ai poss (1); zawsze księgi + tytuł] (5): Byłyć też y drugich Apoštołow Ewányelie yáko [...] Máthyáfłłowá/ żydowfka/ álbo Názáráńczykow/ kfyęgi páłterfskye/ obyáwyenye Pyotrowo *KromRozm I c4*; *Leop 2.Par 13/22*; *BibRadz Ios 10/13, I 126b marg, 2.Par 12/15*.

W połączeniu z liczebnikiem [w tym: liczebnik + księgi (16), księgi + liczebnik (1)] (17): *KromRozm II d3, 12*; *KrowObr 221v*; TY pirwíze Kłięgi [Genezis] zámykáią w łobie początek y przyczyny rzeczy wżyftkich *BibRadz Gen 1 arg, Ex 31 arg, I 138c marg, Act 1/1, II 133b marg*; *BielKron 36*; *SarnUzn C5*; *BudBib Cv*; *BudNT a5*; *ModrzBaz [16]v*; *CzechEp 158*; *OrzJan 27*; *LatHar 74, 128*.

W połączeniu szeregowym (1): Náoftátek łá też ná brzegu náznáczone części Ewángeliey/ y infzych kłięg y łiftow Apoštołfkich *WujNT przedm 25*.

W charakterystycznych połączeniach: księgi nauczają (uczq) (2), świadczą, wypisują (2); księgi zamknięte; ksiąg czytanie; z ksiąg dowiadywać się, okazuje się (5); księgi czyść (czytać, czytano) (24), otworzyć (3), (na)писаć (przepisować, napisane) (9), (za)pieczętować (3), przełożyć (przełożone) (5), zamknąć; w księgi napisać (spisać, wpisany) (5); na księgach czytać (4); w księgach czytać (czcić) (5), mieć (3), mówić (2), (na-, o-, s-, wy)писаć ((na- o-, po-, s-, wy)pisany) (73), powiedzieć (powiadać, powiedzić, powiedziano) (6), ukazywać, znaleźć.

Fraza: »w księgach (napisano) stoi« (7): *KromRozm II x2v*; *Leop Num 21/14*; *BielKron 37*; Tákże ono y w kłięgach Moizełzewych nápisano łtoi *RejPos 343, 213, 215v*; *HistLan F2*.

Wyrażenia: »księgi apokryfa« (1): Kłięgi Apokryfá. *BibRadz *7v*.

»księgi Biblijej« (3): iuz łá pierwey kłięgi Biblijej po Polfku przełożone y na iáśniá podane *BibRadz *4v, *2, I 218v*.

»księgi boskie (a. boże), Jehowy« [szyk 5 : 1] (5 : 1): *KromRozm I M2v*; *KromRozm II ov*; *SarnUzn C4v*; Dowiáduyćie fię z kłięg Iehowy [in libro Domini] *BudBib Is 34/16*; Bo moje przedfiewzięćie nie to było áni ieft/ żebychfię zgłádká álbo dworná Polfzczyzná miał wták zacnych á Bołkich księgách popifowác *BudNT przedm dv*; *CzechRozm 69*.

»(cztery) księgi (świętej) Ewanjelijej, Jana świętego Ewanjelijej« (7 : 1): *KromRozm II d3*; *KromRozm III I4v*; *StryjWjaz Dv*; nienáłazł fkarbow żadnych/ iedno nád wízeláki fkarb nadrofzłze księgi Ianá świętego Ewánieliey/ ná Zydwofki ięzyk przełożoná *SkarŻyw 457, 457, 520*; [św. Jan] Apoštoł/ iż pił do kościołow/ iáko náuczyciel: Ewángeliftá/ iż księgi Ewángeliey złożył *WujNT 300*; *PowodPr 49*.

»księgi kościelne« [szyk 1 : 1] (2): KSięgi ktore poŝpolicie zową Apokryfá/ álbo Kfięgi Kościelne. *BibRadz* I 481; *HistRzym* 104.

»księgi Nowego Testamentu, Zakonu, Przymierza« [szyk 22 : 2] (11 : 8 : 5): *KromRozm II O*; *Leop kt*, B2; Kfięgi Nowego Zakonu. *Máttheufz/ Márek/ Lukáfz/ Ian BibRadz* *7v, kt, *5v, *6v [2 r.], *7v; *BielKron* 225; *SarnUzn G4*; *BudBib kt*, C4; niektore mieyfcá wtychto nowe⁸⁰ przymierza księgách/ od Heretykow fą poŝáfzowane *BudNT Ff6*, *przedm d2v*, Ff6; *CzechEp* 132; Iáko Budny zŝáfzował kfięgi Nowego teŝtámentu. *WujNT przedm 5 marg*, *przedm 13*, 25 *marg*, 27, 30, s. 575, 890.

»księgi Pańskie« (1): Szukayćie pilnie w księgách Páńfkich [*in libro Domini*] *Leop Is* 34/16.

»księgi Pisma, Pisma świętego (a. świętego Pisma)« = *libri sacri Modrz* (1 : 14): on wam kfyęzey kfyęgi pińmá fwyętego z prochu/ ktorym były od wyela lat przypádły/ otárł *KromRozm I L*; *KromRozm II p4*; *KromRozm III F*, F2 [2 r.]; *BibRadz* I 148c; Pifał [*Jeremiasz prorok*] kfięgi pińmá fwiętego rozdzyelone na LVI. częścí. *BielKron* 94, 46v, 160v; *SarnUzn C4v*; *WujJud* 29; *ModrzBaz* 15; *SkarŻyw* 212; *ReszPrz* 41; *WujNT* 603.

»księgi Pisma zakonnego« (1): fkoró [*Chrystus*] naprzod otworzył KSięgi Pińmá zakonnego/ zaráz nápadł ná Proroctwo Izáiafzowe/ ktorego Mefyáfzem być iáśnie wyŝwiadczáło *CzechEp* 210.

»prawa bożego księgi« (1): áby práwá Bożego księgi od kápfanow podáne ŝobie/ wypifáli *SkarKazSej* 691b.

»księgi prorockie, proroctwa [czyjego]« = *libri prophetarum Mącz, Vulg; libri prophetiae PolAnt* [szyk 17 : 1] (12 : 6): *OpecŻyw* 93; y napyfál (zachyryas) kfyągy prorocztwa fwego *PatKaz II* 59v, 59v; *PatKaz III* 122v; *Leop Act* 7/42; A iefliby ktho wiął co z fłow kfiąg proroctwá tego [*libri prophetiae huius*] *BibRadz Apoc* 22/19, 2. *Mach* 2 *arg*; *BielKron* 93, 93v, 95v, 463; *Mącz* 267b; *Prot C2v*; *RejAp* 85v; *WujJudConf* 36v, 190v; *CzechEp* 126; *WujNT Act* 7/42.

»przyjęte od Kościoła księgi« (1): Tenże Auguftyń ŝ. dwoie księgi Máchábeyfkie/ liŝt Iákubá ŝ. liŝt do Zydow/ dwa liŝty Piotrá ŝ. trzy Iáná fwiętego/ ieden ŝ. Iudy miedzy przyiętymi od Kościoła księgámi poczýta *WujJud* 28.

»księgi przymierza (albo umowy)« = *liber foederis, liber testamenti PolAnt* (5): V kogo by teŝ náleżione były kfięgi przymierza/ ábo ktoby kolwiek był przyiázliwym zakonowi/ áby ten był mocą ich wedle dekretu krolewfkiego na gárdle karány. *BibRadz 1.Mach* 1/60; *BielKron* 32v; *BudBib Ex* 24/7, *Eccli* 24/26; *BudBibKaw* A2.

»księgi Starego Zakonu, Przymierza, Testamentu« [szyk 21 : 2] (11: 7 : 5): *WróbŻoŝt* S6v; *KromRozm II o*; *Leop A*, *B2; Summá ábo krotkie opifánie wŝzythkiego Pińmá fwiętego/ tho iefł/ Kfiąg Stárego y Nowego Teŝtámentu. *BibRadz* *6v, kt, *5v, *6v [2 r.], *7v; *BielKron* 225; Iednák niehcemy tego zámilczęc/ iz niektore KSięgi fťárego Teŝtámentu od fťárych Doktorow fą názwáne Apokryfá *WujJudConf* 31v; Porzádek kfiąg fťárego Przymierza z liczbą/ ktora vkázuie/ na ktorem fię liŝcie ktore kfięgi poczýniaą. *BudBib C4v*, kt, Bv [2 r.], Cv, C2v, 179v *marg*; *BudNT przedm d2v*; *CzechEp* 132; *LatHar* 326; *WujNT przedm* 27.

»święte księgi« = *sanctus liber Vulg, PolAnt; sacer liber PolAnt* [szyk 10 : 8] (18): *Leop 2.Mach* 8/23; zá dobroćiá Bożá przez Ducha fwiętego podáne fą nam ty Kfięgi fwięte/ ktore zowiemy Biblia *BibRadz* *7, *5, 2. *Mach* 8/23; *BudBib B*; *BudBibKaw* A2, A3v, A4; księgi fwięte ledá mędrkowie y

ledá zá iáką przyczyną/ y v Grekow/ y v Láciny/ y v Słowián fałżowáli. *BudNT przedm* b7v, *przedm* a3, b7v; *CzechRozm* 148; *ModrzBaz* 17; *WujNT przedm* 4, 5, 15, s. 890, Yyyyy4v; *WysKaz* 36.

»księgi tajemnic Bożych« = *Apokalipsa św. Jana* (1): Piątá korona iełt żywota/ o ktoré napifał Ián fwięty w Apokalipfy/ ktoré zowiemy kfięgi taie^mnitz bożych *OpecŻyw* 188.

»księgi ustaw Pańskich« (1): gdy będye fiedzyał [król] na łtolcu krolewłkim/ ma mieć przed łobą ty kfięgi wltaw Páńłkich/ á czytać ná káždy dzyeń do łamey łmierć *BielKron* 44v.

»księgi walk Pańskich« (1): Stádze łtoi á nápiłfano iełt w kxięgach walk Páńłkich [*in libro bellorum Domini*] *Leop Num* 21/14.

»księgi widzenia« (2): Kxięgi widzenia [*Liber visionis*]/ Nahum Helchalzyeyczyka. *Leop Nah* 1/1; *BudBib Nah* 1/1.

»księgi Zakonu Mojżeszowego« (3): czynili dofyć themu co nápiłfano iełth w Kfięgách zakonu Moizelżowego [*in libro legis Moseh*] *BibRadz Ios* 23/6; *BudBib Ios* 8/31; *CzechRozm* 92.

»księgi Zakonu (Bożego a. Pańskiego), zakonne« = *liber, volumen legis Vulg, PolAnt* (29 : 6): *KromRozm II* n3; Kxięgi zakonu tego niechay nieodchodzą od wlt twoich/ ále będyełz w nich rozmyłł wednie y w nocy *Leop Ios* 1/8, *Ios* 24/26; *BibRadz Deut* 31/26, *Ios* 1/8, *3.Reg* 22 *arg*, 8, 11, I 301a *marg*; *BibRadzBaz ktv*; áczkolwiek kfięgi piłane zakonu boże⁸⁰ były łpalone przed tym przez Káldeyzyki/ włzákże Ezdrás wlytyki kfięgi Moizelżowe y ine znowu ná pámięć nápiłfál *BielKron* 96v, 48v, 97, 146 [2 r.]; *OrzQuin* T2v *marg*, T4; *RejZwierc* 42; *BudBib Deut* 30/10, *Ios* 8/34, 24/26; *CzechRozm* 68v, 96v, 99v [3 r.]; *SkarŻyw* 452, 501; *CzechEp* 119; *NiemObr* 71 [4 r.]; Przekłęty káždy kteryby nie trwał we wlytykim co nápiłfano w kfięgách zakonu *WujNT Gal* 3/10; *SkarKaz Sej* 678b.

Szereg: »księgi albo rodał« (1): Heliałzu Zydzie/ ia ćiebie nápominał [...] iż to kfięgi álbo ten Rodal [!] iełt prawđziwy y łpráwiedliwy/ ná ktery ty Zydzie przyłięgáć małz *SarnStat* 264.

W przel (2) :

Wyrażenie: »księgi Ewanjelijej« (1): Małz ktemu wtych żywoćiech [Świętych] żywą ná łercách á nie ná czernidle Ewanyeliją/ korać zá wlytyko piłmo Prorockie y Apołtolłkie łtać może. bo to co oni ná kárćie piłali/ to ći ná łercach y w wlytyku wlyzili/ [...] Z łákich łie kfiąg Ewanyelijey Apołtoł chlubi *SkarŻyw* A4v.

Szereg: »list i kfięgi« (1): wy iełtełćie łift y kfięgi náłze [*Epistula nostra vos estis Vulg* 2.*Cor* 3/2]/ piłane ná wálych łercách *SkarŻyw* A4v.

2. *Zszyte w tomy akta różnych władz i urzędów, najczęściej sądowych; literae publicae, scripta, tabula, volumen Mącz; commentarium, leucoma Calep; acta (forensia a. publica), libri actorum, tabulae publicae, instrumentum imperii Cn [pl t] (651) : ZapWar* 1519 nr 2214 [2 r.], 1528 nr 2458, 2667 [2 r.]; michmi opowyedanye yego [...] dlya pamyczy wkxygy [!] zamkv krzemyenyeczkyego zapyłłacz kazaly y wipyłz łKxyag panv Iwanv Kyczeru kazaly dacz *LibLeg* 11/157, 6/156v; *RejPs* 206v; *ComCrac* 19v [2 r.], 22; *GroicPorz* e [2 r.], f, p4, q2, q2v (9); Role będy kupać zá pieniądze/ y będy zápiłować w kxięgach [*et scribentur in libro*]/ y będy wlyćkák piećęć *Leop Ier* 32/44, *Ios* 18/9; łakowy rozdział łkázuiem być wieczny choćby w kfięgy niebył wlyedźion. *UstPraw* B3v; A iż niekthorym łudziom iełt rzecz potrzebna bráć wpyły z kfiąg *UstPraw* G2v, Cv, C2 [3 r.], C2v, G2v [2 r.], G4v (21); *BibRadz Esth* 9/32, 2.*Mach* 2/1; *Exscribere alicui, Wypis* komu piłać z xiąg. *Mącz* 375b, 51d, 327d,

359a, 372b, 374c (7); *RejAp* 88v; Widząc iż iuż Teftament ieft w kłięgi wpiłány/ Zdawłzy łąd támże fie z nim zaráz pożegnáli *HistLan* E3; *WujJud* 51; *ZapMaz II G* 61/78v, 159, 78/407; *ZapKościar* 1580/11v, 14, 15, 16, 1581/21v, 24v (18); *StryjKron* 295; proście liftu od Krolá/ iżby onę łzkáradną proteftatią z kłięg wydrápác kazał. *GórnRozm* G2, G2 [2 r.], Iv; *Calep* 222b [2 r.], 584a, b, 593b; GDy kto kogo zda niełpráwiedliwie/ zdány niech áreftuie zdánié w Kłięgách. *SarnStat* 160 [*idem* 805]; ktemu kłięgi łwe/ y przodkow łwych/ wiernie chowác/ y w nie wpiłowác będe. *SarnStat* 458; chcemy/ áby oná łkázń w kłięgi do Akt byłá wpiłána [*in librum actorum inscribatur JanStat* 504] *SarnStat* 748 [*idem* 790] 91, 160, 261, 262, 321 [3 r.] (77); *PowodPr* 65.

księgi czego [= zawierające co] [*w tym: G sb (11), ai poss (3)*] (14): *BielKron* 387v; *Mącz* 506d; *RejAp* 88v; A té kłięgi łpraw ich połpołu z kłięgámi łpraw Koronnych Tribunálłkich bydź máią chowáné. *SarnStat* 872, 91, 362 *marg*, 537, 748, 912, 1265. Cf »księgi statutowe«.

księgi kogo, czyje [= z przydawką dotyczącą nazwy instytucji] [*w tym: ai poss (175), G sb (26), z+ G sb (1)*] (202): *LibLeg* 11/156, 157, 157v; W tey liczbie poczytáią Kłýęgi z Mieyłkiey Cancelláryey vkázáno zá wyznánim Sędzięgo álbo Piłárzá iż Mieyłkie łą. *GroicPorz* y3; Kłięgi Stároftow przelźlych [*libri Capitaneorum praetitorum JanStat* 436] máią w łobie (iákoż tego podobieńftwo ieft) nie ofobliwą potomków Stárościch przelźlych/ ále połpolitą potrzebę. *SarnStat* 938, 60, 538 [2 r.], 541 [2 r.], 624, 938, 973. Cf *W połączniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej*, »księgi dworskie«, »księgi grodzkie«, »księgi kancelaryjeje«, »księgi konsystorskie«, »księgi miejskie«, »księgi powiatowe«, »księgi sądowne«, »księgi sejmowe«, »księgi zamkowe«, »księgi ziemskie«.

W porównaniu (1): Skarbćie w niebie [*Matth* 6/20].) Przez te łkárby nie możeć fię rozumieć lámá wiára: ále łczodre iáłmużny/ y infze vczynki dobre: ktore Bog chowáiąc/ iáko w kłięgách ábo w łkrzyni w niebie/ wedle nich ma káždemu oddác y záplácic. *WujNT* 27.

W połączniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej (24): ZapWar 1532 nr 2400, 1534 nr 2550, [1546] nr 2637, 1548 nr 2667; vczynią włzytkich miar dwie łćie y łiedmdzieśiát/ iáko ná párgáminie nápiłano/ nie łzełdźieśiát iáko w Krákwółłkich Kłięgách ieft. *GrzepGeom* L3, L2, L3 [3 r.], L4v; *ZapMaz II G* 61/159; *ZapKościar* 1585/54v, 1587/73; *SarnStat* 282, 283, 392, 731, 747 (9). Cf »u kłięg«.

W charakterystycznych połączniach: kłięgi łwiadczą; do kłięg aktykować, dáć, wpiłac (2), wnieść, wwieść (wwodzić) (5); z kłięg dowieść, wypilac (wypisy) (3), zapisy (2); ku kłięgom pozwać; w kłięgi aktykować, dáć (zapis) (2), (o-, po-, w-, za)pis(ow)ac (napilany, wpiłany, (w)pis(ow)anie) (62), wnieść, (w)wieść (wwodzić, wwiedzion) (14); kłięgámi dowieść (dowodzić) (12), kwitowác, odnowic [co], opilany; w kłięgách kasowác, kwitowác, uczynic zapis, zapisany (6).

Fraza: »jako w kłięgách (napilany) stoi« (2): co on [*Kristof Głowczewski*] tego Swiadcetwem wyzei pilanym podpiera Iako w kłięgách naszych stoi. *ZapKościar* 1581/22; iako w kłięgách napiláni łtoi *ZapKościar* 1595/88.

Zwroty: peryfr.: »w kłięgi dworskie wpiłac« = *zaliczyć w poczet dworzan, uznać za dworzanina (2):* dworzanin wálzey miłóci/ ktoregołćie nowo przijęli/ ij w kłięgy dworskie panu Dwormiłtrzewi wpiłac kázali: W. M. dziekuie *ForCnR* C, B4v.

»n ksiąg zeznać (a. wyznawać); w księgach zeznany« = *zeznać przed urzędem, sądem* [szyk zmienny] (4; 2): To łługá Woytowłki ma v Kfyąg zeznać/ á zeznánie iego ma być zápiáne áby to było Vrzędowi iáwno. *GroicPorz* q4, p4; Ktoby w cudzey Perfonie wyznawał v kfiąg álbo Prokurował/ to fáłfz. *UstPraw* C3v, C4; *SarnStat* 689, 760.

Wyrażenia: »księgi dworskie« (2): rofkázál [*Pan Szczęście*] Dwormiftrzowi ktore^{mu} Początek dżiáno aby go w kfięgi dworfkie wedle obyczáia wpiął *ForCnR* B4v, C.

»leżenie, położenie ksiąg; księgi leżą (a. legawają)« = *udostępnianie ksiąg sądowych dla dokonywania wpisów poza zwyczajnymi rokami sądowymi; positio a. repositio actorum a. librorum* *JanStat* [szyk 47 : 1] (26: 17; 5): *ComCrac* 16 [2 r.]; *UstPraw* B2v, F2, G2v [2 r.]; *Argiletum*, Mieifce ták zwáne w Rzimie nie dáleko od páłacu gdzie Xięgi legáwały *Mącz* 15d; *Archivum* – Grod, cancellaria gdzekfiąg położenié ieft. *Calep* 90a; Nie ná leżeniu ksiąg, ále na Rocéch máią przyśięgę czynić Vrzędnicy Ziemfcy. *SarnStat* 554; Leżenie ksiąg w Podláfzu. *POfitia* ksiąg Ziemfkich w ziemi Drohickiéy y Mielnickiéy ná czáfy fádzenia Roków Ziemfkich *SarnStat* 1198, 541, 563, 564 [2 r.], 565, 634 (40).

»księgi liczby« = *księgi metrykalne* (1): náłazłem kxięgi liczby [*librum census*] onych kthorzy byli pierwey przyfłli *Leop* 2.*Esdr* 7/5.

Zestawienia: »księgi grodzkie« = *acta (castrensia) libri castrenses* *JanStat* [szyk 26 : 6] (32): dopwsczaya themw tho woyewodziczowi then quyth przenyescz sxyak Groczkich wsiamskie *ZapWar* 1548 nr 2667, 1512 nr 2083; *UstPraw* H, H2v; *Mącz* 438a; *OrzJan* 54; pod czás fádów Ziemfkich [skrzynie] máią bydz otwiéráne dla wymowánia: á Król ftárych ksiąg Grodzkich ma fie dowiedzieć. *SarnStat* 537, 151, 392, 537 [2 r.], 538 [3 r.], 539 [2 r.] (24). *Cf* »u ksiąg«, »przed księgami«.

»księgi kancelaryjej« = *libri cancellariae* *JanStat*; *tablinum, tabularium* *Cn* [szyk 13 : 1] (14): *UstPraw* I2v [2 r.]; Káncelláriiéy księgi, które Metryką zową, nic nie wazą ku dowodowi ná máiętności. *SarnStat* 328, 321 [3 r.], 328, 329 [4 r.], 845 [2 r.], 1197.

»konsystorskie księgi« [szyk 1 : 1] (2): *Archivum, Latine Tabularium, Mieifce/ álbo/ skliep/* w którym Ziemskie/ álbo/ mieifckie/ álbo/ też Konfiftorskie Xięgi chowayą. *Mącz* 15a, 438a.

»księgi miejskie (a. miejsckie)« = *tabulae publicae* *Mącz*; *libri civiles* *JanStat* [szyk 10 : 8] (18): *GroicPorz* d4v, dd4; *Mącz* 15a, 352b, 438a; Ieft téż w Krákwie thu w Mieifckich Księgách pímo o mierzániu Fráncufkiégo Lánu *GrzepGeom* L, L; Smiey mi záprzec tego/ żeś morderzem nie ieft/ á ia tobie tego z Mieyfckich Księg dowiodę. *WujJud* 217v; *ZapKóscier* 1580/15, 1581/20, 1582/27, 1587/72v, 1589/87 [2 r.], 1597/78v; *SarnStat* 293, 665, 920.

»księgi pospolite« [szyk 2 : 2] (4): *Grammatophylacium, Káncelaria* téż sklep álbo ynífze mieyfce gdzie pópolite xięgi/ w które zápify czinią/ leżą. *Mącz* 148c, 51b; to co oni [*posłowie*] powiedáli/ wpiáflichmy w kfięgi pópolite [*in conciliis populi*] tym fpofobem. *BibRadz* 1.*Mach* 14/21, 1.*Mach* 14/23.

»księgi powiatowe« (1): Ich mość Pánowie vrzędnicy powiátowi fpiáfą/ tego co pierwfzą wypráwę będzie czynił w przod nápiáfáfzy/ y do ksiąg to powiátowych w piáfć dadzą *GrabPospR* M2v.

»księgi Prawa Ziemskiego« (1): My tedy Władysław z łaski Bożej Król Polki/ etc. ten chwalebny Státut [...] odnawiamy/ potwierdzamy/ y do Książ Prává Ziemskiego [*ad librum Iuris terrestres JanStat* 721] wpisać rozkazaliśmy *SarnStat* 902.

»księgi prawne« (7): Stał szyć kup między slachetnymi pany wyży opyżanymi y dali sżoby opiszacz wżzygi prawne przet wżytkyemy prziszysznyemy *ZapKościar* 1588/78, 1582/36v, 1583/88v, 1584/66v, 1585/58v, 60v, 61v.

»księgi sądowe, sądowe, sądow« = *acta iudicialia, libri iudiciorum JanStat* (8 : 3 : 2): *GroicPorz* 13; Księgi sądowe mają być w każdym powiecie/ w które mają wwozić wszelkie przeżytki y sżaknie. *UstPraw* G2v, G2v; *Mącz* 195c; *VStawiamy*/ aby dla sżprawiedliwego odprawowania sżądów/ y dla sżpifowania wiernego sżpraw/ które sie v sżądu toczą/ były iedne księgi sżądów/ albo sżpraw sżądowych w każdym Powiecie. *SarnStat* 748, 327 [2 r.], 745, 766, 767, 911 [2 r.], 916.

»księgi sejmowe« (1): tam się uciec do zwyczajow hoc est do dekretow sejmowych, a przeto księgi sejmowe aby były zniesione do nich. *Diar* 97.

»księgi skarbowe« (1): wżytkie tak *perceptorum* iako y *expenforum* rekognicze y kwity/ niechayby do książ sżkarbowych zaraz aktykowáli/ y porządnie rozno rozne wpifowali. *VotSzl* E.

»księgi sołtyskie« (1): za co onego kwituie timze zapifem w miejskich Xięgach Szoltskich. *ZapKościar* 1580/15.

»księgi statutowe, statutu, statutow [czyich]« = *libri statutorum JanStat* (3 : 1 : 1): aby Sędziowie [...] nie śmieli inych obyczaiów/ [...] przy Rocéch y sżkazowaniu zachowywać/ okromia tych: których Królów Polkich Księgi Státutowé y zwyczaje Królestwa vczą/ y vkazuią [*nisi illos, quos praefati Domini Kazimiri praedictus liber et Consuetudines doceant et informant JanPrzyw* 10] *SarnStat* 887, 60, 911, 1272, 1305.

»księgi urzędowe« [szyk 2 : 1] (3): *GroicPorz* aa, dd2v; dla liepszego potwierdzenia Contractu thego, wkxięgi vrzędowe wwiesć then Contract *ZapKościar* 1580/14.

»księgi wiecowe« (1): kiody sie sżprawa stą Appellacją abo odezvem zawielfi na Siem tedy też sżrona ktora sie odezwie poloziwly kocz w sżkrzyncze v Xiąg wieczowych na Seymie nie będzie koczv klaszcz winna alie po rozprawy sprawy przy tey sżronie ktora zyfk otrzyma kocz zoftanie. *ComCrac* 17.

»księgi zamkowe« (2): Then prziranlky yesth sżczyath dlya thego yfch woffobie Bratha sżwego przywyodl ynnego czlowyeka do kfiżyag zamkowych y kazal sżoby powzdacz czafzcz Bratherska okrom wyadomofci a dozwoylenya Iego. *LibMal* 1543/72; *SarnStat* 488.

»księgi ziemskie« = *acta terrestria, libri terestres JanStat* [szyk 74 : 7] (81): *ZapWar* 1524 nr 2297, 1527 nr 2351, 1532 nr 2541, 1548 nr 2667; *ComCrac* 16; *Diar* 36; Kto komu vczyni zapis w Grodzkich kfięgách/ á obiecuie gi w wiefc w zyemskie kfięgi/ á niewiedzye ich ná on czás iako sie zá pifał: takowy pokupiwlzy wine sżronie trzy grzywny á sżądowi trzy/ ma gi w kfięgi zyemskie w wiefc iako sie opifał. *UstPraw* H, G2v [4 r.], H2, I; *BielKron* 348v; *Mącz* 15a, 438a; *ZapMaz II G* 61/78v, 159, 160v; *ZapKościar* 1588/78v, 1589/85v; *OrzJan* 54; wiernie sżron zeznawania/ kontrowerfiie/ żądania/ albo oświadczenia Prawne/ albo Sędziego sżkazania/ w księgi Ziemskie [*in librum Actorum Terrestrium JanStat* 496] będą wpifował *SarnStat* 561, 146, 327 [3 r.], 328, 459, 473 (56). Cf »u książ«.

»księgi żydowskie« (1): rofkażemy/ áby rzeczy zaftáwné y dzień ich zaftáwy wedle ftárégo zwyczajú w księgi Zydowfkié [*in libros Iudaeorum JanStat 1126*] był wpiřowan. *SarnStat 261*.

Szeregi: »księgi a(l)bo (i) akta« [szyk 6 : 4] (10): *ComCrac 17*; wftáwiamy iż od tych czáfów pořag/ który nie będzie przed námi álbo w księgách/ álbo w Aktćiech zápiřan [*in libris seu Actis inscripta JanStat 569*] *SarnStat 632* [*idem 936*] 327, 745 [2 r.], 748, 749, 767 (9).

»minuta albo (a) księgi« [szyk 2 : 1] (3): *GroicPorz z2*; Minutą zápieczętowaną á księgámi, támze v řádu ma byđz dowodzone. *SarnStat 766, 766*.

»księgi a(l)bo rejestra« [szyk 2 : 1] (3): nie mářa řzkodę muřieliby podięć wiele z poddánych nářzych/ gdyby księgi álbo Reyelřá [*libri seu Regestra Cancellariae JanStat 288*]/ [...] miáły byđz miáne zá podeyřřáne *SarnStat 328, 321, 329*.

»księgi albo zapisy« [szyk 1 : 1] (2): ktory zaklad strony prziięły dobrovolnye a dla lepssey pewnosci ranczyły y rąk swych danym przyrzekły za nye do zapissu albo do xyąg *ZapWar 1550 nr 2665*; *Grammatophylacium – Grod gđzi* [!] chowaią křięgy, albo zápiřfi. *Calep 462a*.

Wyrażenia przyimkowe: »do ksiąg« = *do urzędu* (2): przed Piřářzem y Komorniki ludzie do Křięg [*ad librum JanStat 454*] przychodzący/ zápiřy będa czynić w Křięgách *SarnStat 916, 688*.

»ku księgom« (1): Gdy Páni Wiánna będac wdową idzye zá infzego męřá/ tedy bliřřzy onego imienia co ie dzyerřář w wienie/ mogą ią pozwác do řádu Zyemřkiego/ álbo ku křięgom/ gđzyeby křięgi leřáły *UstPraw B2v*.

»u ksiąg« = *przed urzędem, řádem* (22): *UstPraw Cv*; *Obligare apud Iuris consultos significat, Zeznác dřug v Xiąg Mącz 193c*; *Pecuniam constituere, Zápiřány dřug obiecac/ záplácic/ pořozić v xiąg. Mącz 413b, 206a*; szcego pothym reliacią ma v kxiąg vczynić, vczyniwszy w kxięgi wieřć *ZapKošcier 1580/14*; á procurátorowie řeby nie mieli mieyřcá v práwá řtánia/ ář zá *plenipotentia* od *principala* v ksiąg vczynioną. *GórnRozm L, G2, Lv; SarnStat 407 marg, 483, 629, 822, 942 marg. Cf Zwroty*.

~ *W pořáczeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej* (2): *ZapWar 1548 nr 2667*; wřzeliakie zápiřy ktoreřiękolwiek dzyáły v Kxiąg Kofćierskich, y gđzie się indzie czynily albo dzyáły one wřztykie vmarzaiąc. *ZapKošcier 1580/13*.

W charakterystycznych pořáчениach: relacyją, zeznanie u ksiąg uczynić.

Zestawienia: »u ksiąg grodzkich« (2): *ZapWar 1548 nr 2667*; tedy Wořny po dániu w wiązánia vczyni zeznání z řřláchtą v ksiąg Grodzkich [*ad acta Castrensia JanStat 670*] onégo powiátu *SarnStat 829*.

»u ksiąg ziemskich« [szyk 1 : 1] (2): ták iż řie téř nie boię przez napráwné y podřtáwioné ořoby iuř w řáđřiech/ iuř v řiemřkich ksiąg [*ut in iudiciis, aut apud libros Terrestres JanStat 441*] pewné zeznawánia czynić *SarnStat 570* [*idem*] 761. ~

»wedřug ksiąg« (1): yakom ya nyevymyerzal (yemv) řlachathnemv Ianovy Roschochowskjiemv czasczy maczierzinskj kthora ma naymyenyv Suchodole oth řlachathnego Iana kathnycza [!] oth řzyna marczynovego vedľuk xyak anym yey oral po them vyemyerzenyv [!] *ZapWar 1527 nr 2307*.

»przed księgami« = *przed urzędem* (1): KWity przed księgami Grodzkiemi tak té które iuz są wczynioné/ iako téz *in futurum* będą czynioné/ [...] áby tak ważné były iako Ziemskié/ wiecznemi czafy wftawuiemy. *SarnStat* 540.

W przen [w tym teksty i komentarze z Apokalipsy (108)] (144): Bos ty wrofkósfach niebacził Co on [czart] nacze w Klęky [!] znacził *RejKup* bb7v; *KromRozm II* n4v, o; Y zafiadł sąd á kłięgi otworzone są. *BibRadz Dan* 7/10; Proszę Pánie Boże álbo odpuść ludu themu winę/ álbo mnie wymař s kłięg fwoich ktores nápiřał [*dele me de libro tuo quem scripsisti Vulg Ex* 32/32] *BielKron* 35 [*przekład tego samego tekstu SkarŻyw* 482, *WujNT* 555, *SkarKazSej* 667b]; PÓtymem widział ná práwicy tego który fiedział ná onym máieftacie kłięgi nápiřáne wewnátrz y z wirzchu/ zápieczętowane fiedmią pieczęci. *RejAp* 50v, BB2, CC [2 r.], 51 [7 r.], 51v, 52v [3 r.] (37); *RejPos* 6, 345v; *BudBib Dan* 7/10, 12/1; *CzechRozm* 200; *SkarŻyw* 482; Y śpiewáli nową pieřń/ mowiąc: Godźieneř ieft Pánie wziąć kłięgi [*accipere librum*]/ y otworzyć pieczęci ich *WujNT Apoc* 5/9, s. 555, 837, 850, *Apoc* 5/1, 2 (16); *WysKaz* 35 [3 r.]; *SkarKazSej* 667b.

W charakterystycznych połączeniach: księgi otwarte (5), *otworzone* (12), *(na)pisane* (3), *zapieczętowane*; *ksiąg otworzenie*; *do ksiąg napisanie*; *z ksiąg wygładzić, wymaz(ow)ać* (*wymazany*) (10), *wypisać* (3); *księgi czytać, otworzyć (otwarzać), otworzono* (22); *w księgi wpisać* (*wpisany*) (8); *w księgach napisany* (24), *znaczyć*.

Wyrażenia: »księgi Barankowe« (7): są záchowani od tego/ ci co są nápiřáni w kłięgi Báránkowe *RejAp* 111v, 107v, 108v [2 r.], 185, 186v; *CzechRozm* 28.

»księgi Boże« (4): Inádnie was kořdy tżłowiek wierny/ y w kłięgi Boże wpiřány/ poznác może *KrowObr* 107; *CzechRozm* 124v; *SkarŻyw* 482; *SkarKaz*)(3v.

»księgi świętych (a. błogosławionych), wiernych a przebranych« (2 : 1): Iż z nim wiecznie hędziesz chodził w odzieniu białym w kroleřwie fwiętym iego/ iż będzieř wiecznie nápiřan w kłięgach fwiętych iego *RejAp* 37v, 177, 198.

»księgi żywota (Baranka a. Barankowego a. wiecznego), Barankowe żywota (wiecznego), żywotne (Baranka), (ludzi) żywiących; księga, która jest żywota« = *liber vitae* (a. *viventium*) (*Agni Vulg, PolAnt* (59 : 5 : 2; 1): Niechay będą wymazany z kłięg żywiących/ [*deleantur de libro viventium Vulg Ps* 68/29]/ y z řprawiedliwemi niechay niebędą piřani. *TarDuch* A7v [*przekład tego samego tekstu RejPs, LubPs Qv, KochPs*]; *RejPs* 101v; *MurzHist* D4; *LubPs Qv*, eev marg; *KrowObr* 46v, 152, 241v; *Leop Philipp* 4/3, *Apoc* 13/8, 21/27; *BibRadz Ps* 68 arg, *Philipp* 4/3, *Apoc* 21/27, 22/19; *BielKron* 466v, 467v; który z nich zwycięży/ będzie zemną chodził w białym odzieniu/ á nie wymáżę imieniá iego s kłięg żiwotá *RejAp* 36v, 23v, 25, 37, 37v, 51 [2 r.] (29); *RejPos* 69, 309, 345v; *WujJudConf* 69; Y będą fię mu klániác wřzytcy mieřzkáiący ná ziemi/ których nie nápiřano imion wksięgach żywotnych báránká zábitego od záłożenia świátá. *BudNT Apoc* 13/8; *KochPs* 101; *CzechEp* 126; *ArtKanc* O16v; *GrabowSet* Q2; *OrzJan* 33; Y widziałem vmárle wielkie y mále řtoiące przed oblicznością řtolice/ á kłięgi otworzone: y drugą kłięgę otworzono/ która ieft żywotá: y ořadzono vmárle z tego co nápiřano było w onych kłięgách wedle wczynkow ich. *WujNT Apoc* 20/12, *Philipp* 4/3, *Apoc* 3/5, 13/8, 17/8, 20/14[15] (9); *SiebRozmyřl* Ev; *SkarKaz* 577b.

Szereg: »kronika a księgi żywota« (1): pewnie imię twoje będzie wpisano w onę kronikę á w ony kfięgi żywota [in libro vitae Agni Vulg Apoc 21/27]/ o kthorych Izáiafz y Ian s. w zyáwieniu fwym powieðał *RejPos* 69.

a. *Kronika, księgi dziejów, roczniki; annales, chronica, chronici libri Mącz* (33) : náleżiono [...] kfięgi niektore/ w kthorych ták było nápisano [locus unus, inquo scripta erant ista]. Roku pirwżego zá pánowánia fwego/ Krol Cyrus rofkazał budować kościoł Páńfki w Ieruzálem *BibRadz* 3.*Esdr* 6/23; *Mącz* 361d; (*nagł*) O Vrzędnikoch w Woýfcze. (-) NApierwży przełożony był Legat [...] Byli też [...], *Librarii*, co wpisowáli w kfięgi częgo było potrzebá álbo gdzie fie co przyðało *BielSpr* 12v, 46; *BudBib Mal* 3/16; *Chronica* – *Kronika*, kfięga maiąca wfobie fprawi potoczną. *Calep* 191a.

księgi czego [= zawierające co] (11): Y przypilił Pan á wflyfłał/ á nápisane fą kxięgi pámiátki [*liber monumenti*] przed nim tym co fie boią Bogá *Leop Mal* 3/5. Cf »księgi długiç pámięci«, »księgi dziejow«, »księgi słow i dnia«, »księgi spraw Salomonowych«.

księgi czyje [= o czym] [*w tym: ai poss* (6), *G sb* (5)] (11): niechay by fukano w kxięgach oycow twoich [*in libris patrum tuorum*]/ thedy naydziefz w kronikach nápisano o thym *Leop* 3.*Esdr* 2/21; *BibRadz* 3.*Esdr* 6/21; Wfzytki też ine fprawy Iořzafátowe ták pierwże iáko y pořednie fą wpisane wkfięgi Iehu fyná Chánániego [*scripta in verbis Iehu filii Chanan*] *BudBib* 2.*Par* 20/34, 3.*Esdr* 6/21. Cf »księgi męczeńskie«, »księgi pism«.

księgi o czym (1): Regni instrumentum, Xięgi o dzieyách królewftwá. *Mącz* 423b.

W charakterystycznych połączeniach: z *ksiąg* poznać, wyjąć; *księgi* napisać; w *księgi* (na-, w)pis(ow)ać ((na- po)pisany, napisano) (7); między *księgami* patrzeć (2), szukać; w *księgach* szukać, zapisować.

Wyrażenia: »księgi długiç pámięci« (1): Bo wten czás obroci fie miłofciwie pan náfz ku prozbie pokornych fwoich/ á będzie przed nim ich wołanie przyiemne/ ták iż fie to będzie godziło nápisáf w kxięgi długiç pámięci [*Scribantur haec in generatione altera Ps* 101/19] *RejPs* 149.

»księgi dziejow (przeszłych lat)« = *chronica, chronici libri Mącz; acta, munimenta antiquitatis a. annalium a. rerum gestarum, gesta Cn* (3): *Chronica* plurale tantum, *Kroniká*/ to yeřt Xięgi dzieyów przesłych lat. *Mącz* 52b; *Instrumenti nomine aliquando intelligitur monumentum scripturarum* *Hiftorie* á xięgi dzieyów. *Mącz* 423b, 52c.

»księgi krolewskie« (1): Tedy krol Dárius rofkazał fzukác miedzy wfzytkimi kfięgami krolewfkimi [*inquiri in bibliothecis*] *BibRadz* 3.*Esdr* 6/22.

»stare (a. staradawne) księgi męczeńskie« (6): Męczeńřtwo S. Máryufzá/ Márthy/ Audifaxá/ y Abakuká/ wzięty[!]z ftárych křiąg Męczeńfkich/ Rzymfkiego Kořciołá. *SkarŻyw* 62, 124, 147, 428, 435, 552.

»księgi pism« (1): ku zachowaniu ftarořwieckiey pámięci Xięgi pífm fą barzo potrzebne/ w kthorych fię rzeczy ludzkie przesłze/ fzczeńřcia/ przygody nagłe/ przirodzeniu niezwykłe vczynki/ y nad to wfzyřtko/ położenia wfzyřtkich czałow zamykaia. *KwiatKřiąż* G4v.

»roczne księgi« (1): *Fasti*, Káalendarz z którego fiwięte dni od robotnych álbo powřzednich łączimy. Też kiedy fą dni fádne á kiędi nie/ álbo też Roczne xięgi/ w kthorych wfzyřtki wfátawy[!] fiwiąt Ceremoniey/ Obchodów kořcielnych y fádów fą ogárnione. *Mącz* 118d.

»księgi słow i dni (krolow Judskich (*a. Izraelskich*)), księga słow abo rzeczy dziennych« = *liber verborum (dierum) Vulg (4 : 1)*: A ośtátek tych rzeczy kthore czynił Acház/ wypifáne fą w księgách Słow y dni Krolow Iudfkich [*in libro sermonum dierum regum Iuda*] *Leop 4.Reg 16/19, 4.Reg 10/34, 20/20, 2.Esdr 12/23*; gdzie mawia: Aza tego nie napifano w kronce? (albo) włáfnie mowiąć/ wkfiędze fłow (abo rzeczy) dziennych? [*4.Reg 16/19*] *BudBib I 219*.

»księgi spraw Salomonowych« (1): Wfzytki tedy ine fprawy Sálomonowe ktorekolwiek czynił/ y mądrość iego/ wypifáne fą w kfiegách fpraw Sálomonowych [*in libro verborum Selomoh*] *BibRadz 3.Reg 11/41*.

Szeregi: »księgi i dzieje pospolite« (1): Y iął lud Ifraelfki zápfowác w księgách/ y w dzieiach pófpolitych [*in tabulis et gestis publicis*] *Leop 1.Mach 13/42*.

»księgi albo kronika« (1): *Annales – Kfziegi*, albo kronika w ktorą fprawi rocznię wodziemi. *Calep 72b*.

b. Rejestr, notatnik, spis; acta diurna, liber coniectaneorum, miscellanea Mącz; adversaria, diurnum, ephemeris Calep (16) : *KrowObr 236*; Był też ten obyczaj/ iż też káždá ośobá męszczyznia byłą popifána w kfiegi krolewkie/ czym fie kto obchodził á iáko fie fprawował ná fwym gośpodárstwie. *BielKron 9v*; w Xięgi/ miałto pamieći mozem rzeczy wykonane y ktore iefzcze maią być fprawowane wpifać. *KwiatKsiąż K2; Mącz 162b, 224a*; *Adversaria – Kfziega wktorą dla pamieczy czofzie trafy bez porzátka pifzemy. Calep 29a, 321b, 365b*.

księgi czego [= zawierające co] [w tym: ai poss (3), G sb (1)] (4): *Hypomnema, Latine commentarium seu acta, Regiftr álbo dzieye roczne też wykład álbo xięgi pófpolitych fpraw. Mącz 161a. Cf »księgi rachunkowe«, »księgi rejestrowe«.*

W porównaniu (1): Miei funnienie iáko xięgi iákie/ y pifz na nim dżienne grzechy. *LatHar 4*.

W charakterystycznych połączeniach: w księgi wpisać, zbierać; w księdze napisać.

Wyrażenia: »księgi rachunkowe, rachubne, rachownicze« [*w tym: rachunkowe albo rachubne (1)*] [*szyk 1 : 1*] (*1 : 1 : 1*): *Rationarius, ut Rationarius codex, Regiftr/ráchownicze xięgi. Mącz 347c, 347c.*

»księgi rejestrowe« (1): *Inventarium, Regefr/ xięgi regefrtrowe. Mącz 483a.*

»ręczna księga« = *notatnik (1)*: *Adversaria – Kfziega wktorą dla pamieczy czofzie trafy bez porzátka pifzemy. Ręczną kfziega. Calep 29a.*

Szereg: »rejestr albo księgi« (1): *Acta diurna, Dziennik, To yeft/ Regiftr álbo xięgi w które fie wpifuyą káždego dnia fprawy. Mącz 106b.*

W przen (1) :

Wyrażenie: »księgi sumienia« (1): *pierwey niżli záfniefz/ dobądź xiąg funnienia twego/ wfpomni ná grzechy twoie LatHar 4.*

3. Wydzielona przez autora lub wydawcę część dzieła, tom, rozdział; volumen Mącz, Cn; liber, tomus Mącz; corpus Cn (744) : Náydziecie też ten żywot pana Iezufow bytz rozdzielony na troie kfiegi/ a káždé kfiegi maią fwé kapitula. *OpecŻyw ktv; BibRadz *5v*; *Liber aliquando ponitur, Miáłto cáłych xiąg/ yáko fą xięgi Vergilius cáły/ niekiedy miáłto yedney częśći xiąg/ yáko Bucolica/ Georgica Vergilii/ które też xięgami bywáyą zwáne. Mącz 191c; SarnUzn F8v*; W Prześzłych Kfyegách było Nápomnienie [!]/ iáko fye Człowiek fprawowác ma w życiu fwoim/ Aby tym fnádniey zdrowie

zachować mógł. *SienLek* 31v, 41, 87; *GórnDworz* H5v *żp*; *RejZwierc* A5; Rozdział Trzeci. Czem wcałości zachowana bywa Rzeczpospolita/ y ná ktore fię części te księgi dzielą [*libri totius partitio*]. *ModrzBaz* 4, 135v; *SarnStat* 290, 306, 402, 454, 510 (12).

księgi czego [= o czym, zawierające co] (11): Pandecta/ Galienus powiedaią w fzołtych kxięgach prołtych zioł Capitulo o Krwawniku *FalZioł* I 80c, I 109d, 111c, III 6d, IV 33a; té księgi práwá Stárościęgo álbo Grodzkięgo W. M. mému M. Pánu ofiáruię. *SarnStat* 478, 1, 3, 331, 550, 848.

księgi o kim, o czym [w tym też: *de aliqua re* (3)] (29): Iuz kxięgi fą o Pthakoch/ Teraz fie poczynaia o Ribach. *FalZioł* IV 29c, I 56c, 92b, 116b, V 2; *BielŻyw* 81; Kłięgi czwarte Kroniki fwiátá wfytykiego o Turczęch y o Skánderbegu. *BielKron* 239v, 241v *żp*, 263, 426, 440v, Llll3v; *GrzegRóżn* M3v; *SienLek* 174v; *RejPos Wiecz*² 91 *marg*, 95 *marg*, 95v *marg*; Andrzeiá Fryczá Modrzewskiego Księgi iedne o Szkole [*Liber V. Qui est de schola*]. *ModrzBaz* 128v, 1, 9v, 68, 69v, 123 (8); *SarnStat* 5 *żp*, 7 *żp*, 171 *żp*, 306.

Ze zdaniem przydawkowym (3): *MiechGlab* 76; Trzecie Kłięgi Kthore w łoby zamykaią trzecię wiek człowieká poczciwego *RejZwierc* 118; Andrzeiá Fryczá Modrzewskiego/ O popráwie Rzeczypospolitey Księgi trzecię/ ktore fą o Woynie. *ModrzBaz* 101v.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym [w tym: *księgi + liczebnik* (523), *liczebnik + księgi* (162) (685): *OpecŻyw* 1, 68v, 69, 161v, 163; *OpecŻywList* C2v; *OpecŻywSandR* nlb 2, 3, 5v; Częgo Ipocrates połwiadcza w piątych kxięgach Aphorísmow. *FalZioł* V 9, + 2v, I 1b, 35d, 39c, 55b (36); iakoż Augułtinus w kxięgách XIII. de ciuitate [*Dei*] piłze *BielŻyw* 69, 9, 30, 40, 46, 63 (14); *GlabGad* A4v, L4; *MiechGlab* 36, 37, 76; yáko błogofławyony Angułtyn w dzyewyątych kłięgách fwyh fpowyedzi zá mátką y zá oycem fwoim fye modli *KromRozm I* K; *KromRozm III* O5v, P7; *LubPs* B3v *żp*, L3v, L4 *żp*, R, Rv *żp* (9); *KrowObr* 70v, 194v, 199, 207v; Rozdzyał dzyefiáty kłięg piérwzych Kroniki they *BielKron* 46v; Kłięgi trzecie Kroniki fwiátá Ianá Szleydaná/ o ftánowieniu kościoła Krześciáńskiego *BielKron* 193, A6, 5v, 9v, 20, 26v (69); *GrzegRóżn* H, M3v, [N3] *marg*; *OrzQuin* Aa5v; Trzecięch Kłięg przemowá krotka. *SienLek* 31v, a4, 1, 14v [3 r.], 31v, 33 (28); *GórnDworz* B3, B3v, B4v, H4v, H5 (9); *GrzepGeom* E, F4v, N3, P; *RejPosWiecz*² 91 *marg*, 95 *marg*, 95v *marg*; *GrzegŚm* 14 [3 r.]; A tu fie iuz poczná Wtore Kłięgi żywotá poczciwego człowieká *RejZwierc* 29, A5, A5v, Bv, 1, 29v (17); *RejPosWstaw* [143³] [3 r.]; *BudBib* I 236; *ModrzBaz* 1, 9v, 22, 22v, 68 (23); *SkarJedn* 278; *StryjKron* 1, 6 *żp*, 26, 61, 86 [2 r.] (10); *CzechEp* 102, 237, 258; FRASZEK Ianá Kochánowłkięgo XIEGI I. *KochFr* 3, 4 *żp*, 41 [2 r.], 90, 91 *żp*; *KochPieś* 1, 3 *żp*, 31, 33 *żp*; *KochSob* 57 *żp*; *KochTarn* 73 *żp*; Koniec piérwzýy Księgi Frálzek *PudłFr* 65, *kt*; *PaprUp* E4; *RybGęśli* *kt*; Wykład ártykułu *de obedientia*, ná końcu tych kłięg piérwzych znydziefz. *SarnStat* 25, 1, 5 *żp*, 7 *żp*, 9 *żp*, 19 *żp* (409); *KmitaSpit* A2, B2.

W połączeniu z liczebnikiem głównym lub zbiorowym (16): Náydziecie też ten żywot pana Iezufow bytz rozdzielony na troie kłięgi/ a každé kłięgi maią fwé kapitula. *OpecŻyw* *ktv*; *LubPs* *kt*; *BielKron* A6, 159v, 285v; W Przesłzyh troich Kłięgách bylá Náuká naprzod o Miernym á porządnym żyćiu *SienLek* 45, 44, Aaaa2v; *GrzegŚm* 16 *marg*; *BudBib* I 219; Andrzeiá Friczá Modrzewskiego O popráwie Rzeczypospolitey księgi czwore. *ModrzBaz* *kt*, 140; *StryjKron* A6 [2 r.]; *CzechEp* 252; *KochPieś* *kt*.

W charakterystycznych połączeniach: księgi (prze)czyść (4), pisać, wydać (2); na księgi (roz)dzielić (się) (3); w księgi dzielić się; w księgach czytać, mówić (10), (z)naleźć (3), okazać (ukazać) (2), (na)pisać (wypisywać) (57), poświadczać, powiedzieć (powiadać) (21), uczyć (2).

Fraza: »w sobie księgi zamykają [co]« (1): Pokazanie krotkie co w łobie ktore Księgi zamykają. *RejZwierc A5v*.

Szeregi: »księga i rozdział« (1): O czym tenże Liuius y Florus w tychże księgach y rozdziele piłą *StryjKron 66*.

»księga i tom« (1): Procopius Cefarienlis Grek zacny [...] fzeroko ich dzieie z Rzymiány y z Greki w kilku księgach y Tomach doftatecznie wyráził. *StryjKron 36*.

4. Przedmiot, materiał, na którym pisze się; liber *Mącz*, *Vulg*, *PolAnt*; volumen *PolAnt* (35) : *Murm 186*; Weźmi znowu drugie księgi/ á nápiłz wnie wżytki pirwze łowá ktore były w pierwżych księgách co ie łpalił Ioákim Krol Iudłki. *BibRadz Ier 36/28*, *Ier 30/2*, *36/32*; *BielKron 94v* [2 r.]; Malleatus liber, Xięgi dobrze młotem zbite *Mącz 205b*; Vmbilicus, Pukiel ná xięgách. *Mącz 501d*, *147c*, *222d*, *275d*; Y nápiłz Ieremiałz wżytko złe/ ktore przyść miało ná Bawel do ksiąg nieiákich *BudBib Ier 51/60*, *Ier 36/18*, *45/1*; Roboty ręczne wiązanie ksiąg y oprowowanie łzát bráterłkich Piotr ł. czynił. *SkarŻyw 471 marg*, *119*, *471*; *WujNT Apoc 1/11*.

W przeciwstawieniu: »serce ... księgi« (2): Apoštołowie Ewángelią piłali ráczyey ná łercách, á niźli ná księgách. (–) *WujNT 629 marg*, *Xxxxx2*.

W porównaniach (6): *Leop Is 34/4*; Vczcie łie y pełnicie przykazania Páńłkie/ ktore iełt nam wftáwiono/ á piłzcie ie ná łwych łercach iáko w księgach. *BielKron 43v*; *RejAp 62v*, *64v*; Rozpłynie łię teź káźde wołsko niebiełskie/ y zwinione będą iáko księgi niebiołá *BudBib Is 34/4*; á niebo odstápiło iáko księgi zwinione *WujNT 853*.

W charakterystycznych połączeniach: księgi zapieczętowane; wiązanie ksiąg; do ksiąg pisać; księgi (s)palić (3), (w)wiązać (3); w księgi pisać (2); na księgach pisać (napisano) (2); w księgach pisać.

Wyrażenia: [»księgi gołego papiru« = volumen libri *Vulg*: Weźmi Kxięgi gołego pápiru nápiłzże ná nich wżytłkie łowá, ktorem mówił do łiebie *Leop Ier 36/2*. (*Linde*).]

»zwitek ksiąg« = volumen libri *PolAnt* (2); *BudBib Ier 36/4*; A co łię tknie łłow Dawidowych/ ktore o łobie y łnfżych/ á miánowicie o Mefyálzu/ [...] powiedźiał mowiąc/ ná pocźátku ksiąg nápiłano o mnie [...] przeto/ iż zowie volumen libri, to iełt/ zwitkiem ksiąg: iż ták przedtym ná długich kártách łtárzy piłali/ y ná wáłek zwijáli *CzechEp 158*.

a. Kamienne lub woskowe tabliczki służące do pisania na nich; cera *Cn* (6) : *RejWiz 46*; Kto by mi to dał/ áby łpiłáne były mowy moie? Kto mi to da/ áby były wyrznione ná kxięgách [!] práćikiem álbo gráffłką żelázną [exarentur in libro stilo ferreo]/ á ná bláłłse ołowianey/ álbo wźdy złotem wryte ná krzemieniu? *Leop Iob 19/23*; *BibRadz Is 30/8*; kłiąg dołyc po obu łtronach kołciołá/ ná káźdych łpiłáne inych á inych męźow żywoty *BielKron 456v*.

W porównaniu (1): Y połtáwił to widome niebo/ iáko łklep wyłoki/ y rołściágnął ie iáko łablice ábo kxięgi áby wnie przyłżły człek pátrzał *SkarŻyw 258*.

Szereg: »tablice i (abo) księgi« (2): Iam tho obaczyć możelz z zakonu [Mojżeszowego] ich iuż zniŹczącego/ ktore⁸⁰ zniŹczenia ftąd dochodzić możelz/ że on piłany był ná tablicach/ y ná kfięgach: ten zaś nowy zakon Boży tylko ná Iercu. *CzechRozm* 93; *SkarŻyw* 258.

5. *Exemplarz; edycja; wydanie; oryginał, kopia; przekład tekstu; exemplar Mącz (239)* : *FalZioł* +2, +2v; Zem Księgi PolŹkie/ nigdy nie bywałemi bukłztaby: drukował, Potym inni (ze mnie) przykłał brali. *FalZiołUng* V 119; ktorąz trndnoć może obaczyć wŹelki kto by chciał widzieć a ktemu przyrownać kxięgi ie⁸⁰ własną ręką napiłane abo też y wypis ich ktory przy nas ieft. *WróbŻołtGlab* A5, A4v; *KromRozm I* N2; I dla tegóŹ począł łobie w świętem piłmie/ księgi wŹelakié/ nowe i łtaré skupować *MurzHist* B4v; *Leop Dan* 3/23; *BibRadz* *4v, *5v [2 r.], *6; Ten to Helchiás kfięgi łtare Moizelzowe nálałz/ o ktorych iuż nie łlycháli álbo thez niedbáli *BielKron* 90v; Exemplar literarum, Kopia/ álbo przepis łiftow. Exemplar huius vel illius libri, Xięgi ty álbo ony. *Mącz* 110c; Ieft rofkazanie łiftowne Krolá Iego Miłóści/ aby żaden mimo Mácieiá Wirzbięte tych kfiązek do lat dziełiáci nie drukował [...] A ktho łie náł rofkazanie Krolewłkie tego poważy/ then kfięgi thákowe co ich kolwiek bęłdzie miał/ łtraći wŹytki *GórnDworz kt; KuczbKat* a2; wŹákżem ie z pilnołcią przeizrzał/ á wedle Grecłkich kfiąg (Melánthonowego wydania) czego było potrzebá/ popráwiłem. *BudBib* C2, B3v, C [2 r.], C4, I 1 *marg*, 8d *marg* (18); Kto by chciał o tem dołtatecznie wiedzieć/ znieł księgi/ zlož/ á doznałz ze prawdę mowie. *BudNT przedm* b2v; Bo tam znáczono roznice kfiąg ná kraioch po Grecku. *BudNT przedm* b3v, a6v [6 r.], b [2 r.], bv [6 r.], b2 [5 r.], b2v [8 r.] (129); *CzechRozm* 127v, 149; *KochPs* [217]; *SkarŻyw* 119 [3 r.]; IAko w káżdych ile ich kolwiek wyłzłó y wychodzi Kfięgach z Drukárni/ omyłki łie w Literach/ y w łyllábach álbo ich przeniełieniu/ [...] tráfiáią *StryjKron* 792, 275; *CzechEp* 158; *KochFr* [135]; *WujNT przedm* 4 [4 r.], 5 [2 r.], 9, 11, 12 [4 r.] (59).

księgi czego [= zawierające co] (7): *BibRadz* 1.*Mach* 1/59; Irenaeus rychłó po Apołtolech był/ a wđy iuż zá nie⁸⁰ księgi Nowego przymierza każono. *BudNT przedm* b3v, *przedm* c3v; rzecz niepodobna/ żeby ieden profłak miał iednym rázem wŹytkie księgi Ewángeliey Máłtheułzá ł. co ich kolwiek było ná łwiecie/ Greckie/ Łacińłkie/ y Syryiłkie popłwóć. *WujNT* 4, *przedm* 10, s. 4, 753.

W charakterystycznych połączeniach: księgi greckie (72), *hiwrejskie (hebrejskie, ebrejskie, iwrejskie, żydowskie)* (16), *łacińłskie* (59), *polłskie* (2), *łłowieńłskie* (12), *syryjskie* (2); *księgi dzisiejsze* (7), *nowe* (2), *pospolite* (4), *prawdziwe, stare* (31); *naprawić księgi; w księgach piłać ((s)piłane)* (3); *stoi w księgach* (2).

Szereg: »tekłt albo księgi« (1): Et sequitur subaudi ulterius, Ták dáley łtoyi w tym álbo w owym texcie/ w tych álbo w owych xięgách. *Mącz* 384d.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (6) : Połpoliće wykláłaią kfięgi/ iáko Żydowie mowie/ ále nie włáłnie/ gđyż to łłowo nie łciąga łię ná cáte kfięgi Máteułzowe/ ále thylko ná to Kápitulum w ktorym pokolenie Kryłthufowe wedle ciáłá ieft opiłane. *BibRadz* II 2a *marg*; Recusavit mihi librum, Odmówił mi Xiąg. *Mącz* 2a, 191d; Buch. Xięgá. Liber, libellus. *Calag* 105a; Codex – Pięń. Kfięga. *Calep* 210b; Liber – Kora z drzewa, ná iákiei przed winalezieniem papieru piłłano. Kfięgi. *Calep* 599a; [Kfięgi quanquam nonnulli dicunt Kfięgá/ quod eruditis non placet. *StatorGramm* E7v].

Synonimy: **1.** czytanie, pisanie, pismo; **a.** biblija, pisanie, pismo, zakon; **2.** akta, dekryty, statuty; **a.** akta, dzieje, historyja, kronika, sprawa; **3.** część, kapitulum, kapituła, położenie, rozdział, rozdzielanie, tom; **4.a.** tablica; **5.** tekst, wypis.

TG